

A BÍRÓSÁG 1/03. SZ. VÉLEMÉNYE (teljes ülés)

2006. február 7.

Tartalomjegyzék

A vélemény iránti kérelem összefüggéseinek ismertetése	I - 1155
Az EK-Szerződés vonatkozó rendelkezései	I - 1155
A vélemény iránti kérelem időpontjában hatályos közösségi jogi eszközök	I - 1158
A 44/2001/EK rendelet	I - 1158
A Brüsszeli Egyezmény	I - 1159
A Luganói Egyezmény	I - 1160
A tervezett megállapodással kapcsolatos előkészítő munkálatok	I - 1161
A tervezett megállapodás célja és a Tanács vélemény iránti kérelme	I - 1163
A tagállamok és az intézmények írásbeli észrevételei	I - 1166
A kérelem elfogadhatóságáról	I - 1167
Az ügy érdeméről	I - 1167
A kifejezett külső hatáskör meglétéről	I - 1168
A bennefoglalt külső hatáskör meglétéről	I - 1168
Az ERTA-ítéletben kifejtett elveken alapuló kizárólagos hatáskör meglétéről ..	I - 1170
– A vonatkozó tárgykör meghatározása	I - 1176
– Az „elválasztó záradék”	I - 1183
– A tervezett megállapodás és a közösségi belső szabályok rendelkezései- nek azonossága	I - 1186

AZ EK 300. CIKK (6) BEKEZDÉSE ALAPJÁN ADOTT VÉLEMÉNY

A tagállamok és az intézmények szóbeli észrevételei	I - 1189
A Bíróság első kérdéséről	I - 1190
A Bíróság második kérdéséről	I - 1191
A Bíróság harmadik kérdéséről	I - 1192
A Bíróság negyedik kérdéséről	I - 1193
A Bíróság álláspontja	I - 1194
A kérelem elfogadhatóságáról	I - 1194
Az ügy érdeméről	I - 1195
A Közösség nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó hatásköréről.	I - 1195
A Közösségnek az új Luganói Egyezmény megkötésére vonatkozó hatásköréről	I - 1200
– A bírósági joghatósági szabályokról	I - 1202
– A polgári és kereskedelmi ügyekben a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályokról	I - 1209

Az 1/03. sz. vélemény iránti eljárásban,

az EK 300. cikk (6) bekezdése alapján benyújtott vélemény iránti kérelem tárgyában, amelyet az Európai Unió Tanácsa 2003. március 5-én terjesztett elő,

A BÍRÓSÁG (teljes ülés),

tagjai: V. Skouris elnök, C. W. A. Timmermans, A. Rosas (előadó), K. Schiemann, J. Makarczyk és J. Malenovský tanácselnökök, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Kūris, Juhász E., G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Klučka, U. Löhmus és E. Levits bírák,

hivatalvezetők: H. von Holstein hivatalvezető-helyettes és M.-F. Contet főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. október 19-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az Európai Unió Tanácsa képviselőjében J. Schutte és J. P. Hix, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében T. Boček, meghatalmazotti minőségben,
- a dán kormány képviselőjében J. Molde, meghatalmazotti minőségben,
- a német kormány képviselőjében W.-D. Plessing, A. Dittrich és A. Tiemann, meghatalmazotti minőségben,
- a görög kormány képviselőjében A. Samoni-Rantou és S. Chala, meghatalmazotti minőségben,
- a spanyol kormány képviselőjében N. Díaz Abad, meghatalmazotti minőségben,

- a francia kormány képviselőjében R. Abraham, G. de Bergues és A. Bodard-Hermant, meghatalmazotti minőségben,

- Írország képviselőjében D. O'Hagan és J. Gormley, meghatalmazotti minőségben, segítők: P. Sreenan SC és N. Hyland BL,

- az olasz kormány képviselőjében I. M. Braguglia, meghatalmazotti minőségben,

- a holland kormány képviselőjében S. Terstal, meghatalmazotti minőségben,

- a lengyel kormány képviselőjében S. Królak, meghatalmazotti minőségben,

- a portugál kormány képviselőjében L. Fernandes és R. Correia, meghatalmazotti minőségben,

- a finn kormány képviselőjében A. Guimaraes-Purokoski, meghatalmazotti minőségben,

- a svéd kormány képviselőjében A. Kruse, meghatalmazotti minőségben,

- az Egyesült Királyság Kormányának képviselőjében R. Caudwell, meghatalmazotti minőségben, segítője: A. Dashwood barrister,

- az Európai Parlament képviselőjében H. Duintjer Tebbens és A. Caiola, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében J. Iglesias Buhigues, A.-M. Rouchaud-Joët és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

L. A. Geelhoed első főtanácsnok, F. G. Jacobs, P. Léger, D. Ruíz-Jarabo Colomer, A. Tizzano, C. Stix-Hackl, J. Kokott és M. Poiares Maduro főtanácsnokok 2005. április 15-én, zárt ülésen történt meghallgatását követően,

kiadta a következő

Véleményt

- 1 A kérelem tárgya a Közösségnek a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, a jelenlegi Luganói Egyezmény felváltására szánt új Luganói Egyezmény (a továbbiakban: tervezett megállapodás vagy új Luganói Egyezmény) megkötésére vonatkozó kizárólagos vagy megosztott hatásköre.

- 2 Az EK 300. cikk (6) bekezdése értelmében „[a]z Európai Parlament, a Tanács, a Bizottság vagy bármelyik tagállam kikérheti a Bíróság véleményét a tervezett megállapodás e szerződés rendelkezéseivel való összeegyeztethetőségéről. Ha a Bíróság véleménye kedvezőtlen, a megállapodás csak az Európai Unióról szóló szerződés 48. cikkének megfelelően léphet hatályba”.

A vélemény iránti kérelem összefüggéseinek ismertetése

Az EK-Szerződés vonatkozó rendelkezései

- 3 Az EK-Szerződés harmadik részének IV. címe, amelyet az Amszterdami Szerződés illesztett a Szerződésbe, és amelyet a Nizzai Szerződés módosított, képezi többek között a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén kialakítandó közösségi joganyag elfogadásának jogalapját.
- 4 E tekintetben az EK 61. cikk c) pontja kimondja:

„A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség fokozatos létrehozása céljából a Tanács:

o

[...]

- c) intézkedéseket fogad el a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a 65. cikkben előírtak szerint”.

5 Az EK 65. cikk a következőképpen fogalmaz:

„A több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a 67. cikknek megfelelően és a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben elfogadásra kerülő intézkedések magukban foglalják:

a) fejlesztést és egyszerűsítést a következő területeken:

- a bírósági és bíróságon kívüli iratok határokon túlra történő kézbesítésének rendszere;
- együttműködés a bizonyításvétel terén;
- a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok, köztük a nem bírósági ügyekben hozott határozatok elismerése és végrehajtása;

b) a tagállamokban alkalmazandó kollíziós, illetve joghatóságra vonatkozó szabályok összeegyeztethetőségének előmozdítását;

c) a polgári eljárások megfelelő lefolytatását akadályozó tényezők kiküszöbölését, szükség esetén a tagállamokban alkalmazandó polgári eljárási szabályok összeegyeztethetőségének előmozdításával.”

6 Az EK 67. cikk (1) bekezdése szerint:

„Az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követő öt éves átmeneti időszak során a Tanács a Bizottság javaslata vagy valamely tagállam kezdeményezése alapján, az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően egyhangúlag határoz.”

7 Meg kell jegyezni továbbá azt is, hogy az EK 69. cikk értelmében az EK-Szerződés harmadik része IV. címének „alkalmazása függ az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv, valamint a Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv rendelkezéseitől [...]”. Amint az e két jegyzőkönyv vonatkozó rendelkezéseinek megfogalmazásából kiderül, a Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv (a továbbiakban: dán jegyzőkönyv) hatálya eltér az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv hatályától. Ez utóbbi jegyzőkönyv ugyanis lehetővé teszi, hogy Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságát, valamint Írországot, amennyiben szándékuk erre irányul, az EK 61. cikk c) pontja alapján elfogadott intézkedések anélkül kötelezzék, hogy kötelesek lennének felmondani a jegyzőkönyvet. A Dán Királyság viszont nem rendelkezik ilyen lehetőséggel. Következésképpen a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a IV. cím alapján elfogadott rendeletek nem kötik Dániát, és nem is alkalmazhatók Dániára.

8 A Szerződés általános és záró rendelkezéseket tartalmazó hatodik részében található EK 293. cikk (korábban az EK-Szerződés 220. cikke) ekként rendelkezik:

„A tagállamok, amennyiben szükséges, tárgyalásokat folytatnak egymással annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák:

[...]

– a bírósági határozatok és a választottbírói határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakiságok egyszerűsítését.”

- 9 A Szerződés egyéb rendelkezései a kiegészítő jellegű joghatósági szabályokat tartalmazó közösségi ágazati jogi eszközök jogalapjául szolgáltak. A Tanács példaként hivatkozik a közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL 1994. L 11., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.) X. címére, amelynek jogalapja az EK-Szerződés 235. cikke (jelenleg EK 308. cikk) és a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló, 1996. december 16-i 96/71/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 1997. L 18. 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 431. o.) 6. cikkére, amely irányelv jogalapja az EK-Szerződés 57. cikkének (2) bekezdése (jelenleg, módosítást követően, az EK 47. cikk (2) bekezdése) és az EK-Szerződés 66. cikke (jelenleg EK 55. cikk).

A vélemény iránti kérelem időpontjában hatályos közösségi jogi eszközök

A 44/2001/EK rendelet

- 10 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) a Közösség területén a polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazandó általános joghatósági, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását biztosító rendszert hoz létre.
- 11 E rendelet lépett – a Dán Királyság kivételével valamennyi tagállam között – a Dán Királyság, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezményvel (HL L 304., 1. o. és – módosított szöveg – 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezményvel (HL L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság

csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezményrel (HL L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezményrel (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-én Brüsszelben az EGK-Szerződés 220. cikkének negyedik franciabekezdése (később az EK-Szerződés 220. cikkének negyedik franciabekezdése, jelenleg az EK 293. cikk negyedik franciabekezdése) alapján megkötött egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.) (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) helyébe.

- 12 A dán jegyzőkönyvnek megfelelően a 44/2001 rendelet nem alkalmazható Dániára. Ugyanakkor az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikke értelmében e tagállamok kifejezték azon kívánságukat, hogy részt vehessenek e rendelet elfogadásában és alkalmazásában.
- 13 A Bíróság az EK 68. és az EK 234. cikkben meghatározott feltételek között rendelkezik hatáskörrel a 44/2001 rendelet értelmezésére.

A Brüsszeli Egyezmény

- 14 Mivel a dán jegyzőkönyv értelmében a 44/2001 rendelet nem köti a Dán Királyságot és nem alkalmazható Dániára, továbbra is a Brüsszeli Egyezmény vonatkozik a Dánia és a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozó tagállamok közötti kapcsolatokra. Rá kell azonban mutatni arra, hogy 2005. október 19-én Brüsszelben az Európai Közösség és a Dán Királyság között megállapodást írtak alá a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról; a rendelet Közösség részéről történő aláírását – az e megállapodás megkötéséről szóló tanácsi határozatra is figyelemmel – a 2005. szeptember 20-i 2005/790/EK tanácsi határozat (HL L 299., 61. o.) hagyta jóvá.

- 15 A 44/2001 rendelet hatályát a Szerződés területi hatályáról rendelkező EK 299. cikk határozza meg, míg a Brüsszeli Egyezmény – mint nemzetközi jogi egyezmény – hatálya kiterjed a különböző tagállamokhoz tartozó egyes tengeren túli területekre is. A Francia Köztársaság esetében ez a tengeren túli területeket és Mayotte-ot, Hollandia esetében pedig Arubát jelenti, más tagállamokat pedig nem érint. Ezen egyezmény tehát továbbra is hatályos e területek vonatkozásában.
- 16 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezmény Bíróság általi értelmezéséről szóló, Luxembourgban 1971. június 3-án aláírt jegyzőkönyvnek (HL 1975. L 204., 28. o.) megfelelően a Bíróság rendelkezik hatáskörrel a Brüsszeli Egyezmény értelmezésére.

A Luganói Egyezmény

- 17 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló, 1988. szeptember 16-án aláírt Luganói Egyezmény (HL 1988. L 319., 9. o., a továbbiakban: Luganói Egyezmény) gyökerei az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (a továbbiakban: EFTA) megalakításáig, valamint az EFTA-tagállamok és az Európai Unió tagállamai között a Brüsszeli Egyezményhez hasonló rendszer létrehozásáig nyúlnak vissza. Az egyezményt az érintett államok – a Liechtensteini Hercegség kivételével – megerősítették. Több EFTA-tagállam Európai Unióhoz történt későbbi csatlakozásának következtében jelenleg csak az Izlandi Köztársaság, a Norvég Királyság és a Svájci Államszövetség azok a szerződő államok, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak, valamint az egyezményt 1999. november 1-jén megerősítő Lengyel Köztársaság, amely azonban 2004. május 1-jén az Európai Unió tagjává vált.

- 18 A Luganói Egyezmény párhuzamos a Brüsszeli Egyezménnyel, hiszen célja az, hogy a Brüsszeli Egyezmény valamely részes állama és a Luganói Egyezményben részes valamely EFTA-tagállam közötti kapcsolatokra, illetve a Luganói Egyezményben részes EFTA-tagállamok egymás közötti kapcsolataira a Brüsszeli Egyezmény által létrehozottal – néhány kivételt leszámítva – megegyező rendszer alkalmazását biztosítsa.
- 19 A Bíróságnak nincs hatásköre a Luganói Egyezmény értelmezésére. Mindazonáltal az egyezmény egységes értelmezéséről szóló 2. jegyzőkönyv az egyezmény alkalmazásával hozott bírósági határozatokra vonatkozó információáramlási rendszert hozott létre, az Európai Unió tagállamai és a nem uniós államok pedig nyilatkozatokat írtak alá annak érdekében, hogy a lehető legegységesebb értelmezését biztosítsák a Luganói Egyezménynek, valamint a Brüsszeli Egyezmény annak megfelelő rendelkezéseinek. Ugyanakkor a Luganói Egyezmény 3. jegyzőkönyve, amely az 57. cikk alkalmazásáról szól, előírja, hogy ha valamely szerződő állam álláspontja szerint a közösségi intézmények valamely jogi aktusának rendelkezése összeegyeztethetetlen ezen egyezménnyel, akkor a szerződő államok – a 2. jegyzőkönyvvel létesített eljárás alkalmazásának sérelme nélkül – haladéktalanul fontolóra veszik e rendelkezés módosítását.

A tervezett megállapodással kapcsolatos előkészítő munkálatok

- 20 A Tanács az 1997. december 4-én és 5-én tartott ülésen megbízást adott az Unió tagállamai, valamint az Izlandi Köztársaság, a Norvég Királyság és a Svájci Államszövetség képviselőiből álló ad hoc munkacsoportnak arra, hogy készítsék elő a Brüsszeli Egyezmény és a Luganói Egyezmény párhuzamos felülvizsgálatát. A megbeszéléseknek lényegében kettős célja volt: e két egyezmény rendszerének modernizációja, valamint a köztük lévő eltérések megszüntetése.

- 21 Ezen ad hoc munkacsoport megbízásának alapja az EK-Szerződés 220. cikke volt; a munkacsoport 1999 áprilisában fejezte be munkáját. Az ad hoc munkacsoport a Brüsszeli Egyezmény és a Luganói Egyezmény felülvizsgálatára irányuló dokumentumot fogadott el. E megállapodást politikai szinten a Tanács erősítette meg, az 1999. május 27-én és 28-án tartott 2184. ülésén (1999. április 30-i 7700/99. sz. JUSTCIV 60 dokumentum).
- 22 Az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követően, amely szerződés a polgári ügyekben az igazságügyi együttműködéssel kapcsolatosan új hatásköröket ruházott a Közösségre, már nem lehetett a Brüsszeli Egyezmény rendszerének az ad hoc munkacsoport által javasolt módosítását az egyezmény EK 293. cikkén alapuló felülvizsgálata útján elvégezni. A Bizottság tehát 1999. július 14-én rendelettervezetet terjesztett a Tanács elé, amelynek célja az volt, hogy e munkacsoport munkájának eredményét beépítse a közösségi jogba. A Tanács – az EK 61. cikk c) pontja és az EK 67. cikk (1) bekezdése alapján – 2000. december 22-én elfogadta a 44/2001 rendeletet, amely 2002. március 1-jén lépett hatályba.
- 23 A Luganói Egyezménnyel kapcsolatban a Bizottság 2002. március 22-én olyan tanácsi határozatot meghozatalára tett ajánlást, amely egyrészt a Közösség és – a helyzetéről szóló jegyzőkönyvre figyelemmel – Dánia, másrészt a Közösség és Izland, Norvégia, Svájc és Lengyelország közötti, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, az 1988. szeptember 16-i Luganói Egyezmény helyébe lépő egyezmény elfogadása céljából felhatalmazza őt tárgyalások megkezdésére (SEC(2002) 298 végleges dokumentum).
- 24 A 2002. október 14-én és 15-én tartott 2455. ülésén a Tanács felhatalmazta a Bizottságot az új Luganói Egyezmény elfogadására irányuló tárgyalások megkezdésére, annak a kérdésnek az érintése nélkül, hogy az új egyezmény megkötése a Közösség kizárólagos vagy a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik-e. Emellett elfogadta a tárgyalási irányelveket is.

- 25 A 2003. február 27-én és 28-án tartott 2489. ülésén a Tanács úgy határozott, hogy a jelen vélemény iránti kérelemmel fordul a Bírósághoz.

A tervezett megállapodás célja és a Tanács vélemény iránti kérelme

- 26 Vélemény iránti kérelmének 8–12. pontjában a Tanács a következőképpen írja le a tervezett megállapodás célját:

„8. A tervezett megállapodás a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló új (Luganói) egyezményt hozna létre. A tervezett megállapodás célja és tartalma a tárgyalási irányelvekből következik, amelyek a felülvizsgált szövegre (7700/99. sz. dok.) és a 44/2001 tanácsi rendeletre hivatkoznak; a cél a tervezett megállapodás lényeges rendelkezéseit a lehető leginkább összehangolni a 44/2001 rendelet rendelkezéseivel.

9. A tárgyalási irányelvek 1. pontja szerint ugyanis a tervezett megállapodásnak tartalmaznia kellene a Tanács által 1999. május 27-én és 28-án felülvizsgált szöveget, a megállapodás II–V. címének szövegét pedig úgy kellene kiigazítani, hogy az a lehető legnagyobb mértékben megegyezzen a 44/2001 rendelet szövegével; a megállapodás és jegyzőkönyvei szövegét úgy kell kiigazítani, hogy abból kitűnjön az a tény, hogy a Közösség szerződő fél lesz.

10. A tervezett megállapodás lényeges rendelkezései tehát a következőképpen néznek ki:

- A hatályról rendelkező első címnek át kell vennie a felülvizsgált szöveg első cikkét.

- A joghatóságról szóló II. címnek a lehető legnagyobb mértékben meg kell egyeznie a 44/2001 rendelet II. fejezetével. Azonban adott esetben a felülvizsgált szöveg 12a. cikkének (5) bekezdése szerepelne a 44/2001 rendelet 14. cikkének (5) bekezdése helyett.

- Az elismerésről és a végrehajtásról szóló III. címnek a lehető legnagyobb mértékben meg kell egyeznie a 44/2001 rendelet III. fejezetével. A költségmentességről szóló rendelkezésnek azonban második bekezdése is lenne.

- A közokiratról és perbeli egyezségről szóló IV. címnek a lehető legnagyobb mértékben meg kell egyeznie a 44/2001 rendelet IV. fejezetével.

- Az általános rendelkezéseket tartalmazó V. címnek a lehető legnagyobb mértékben meg kell egyeznie a 44/2001 rendelet V. fejezetével.

11. A tárgyalási irányelvek 2. pontja a tervezett megállapodás VII. és azt követő címeire vonatkozik.

- A tárgyalási irányelvek 2. pontjának a) alpontja előírja, hogy »az egyezményt a közösségi joggal és különösen a 44/2001 rendelettel való kapcsolat létrehozása érdekében ki kell egészíteni. Ennek értelmében az 1988-as Luganói Egyezmény 54b. cikke szerinti rendszert kellene alkalmazni. Így különösen érvényes, hogy az egyik tagállamban meghozott határozatot a közösségi jognak megfelelően más tagállamokban is el kell ismerni és végre kell hajtani«.

- A tárgyalási irányelvek 2. pontjának b) és c) alpontja a különleges tárgykörökre és az elismerés hiányára vonatkozó megállapodásokról szól.

- A tárgyalási irányelvek 2. pontjának d) és e) alpontja értelmében a tervezett megállapodásnak olyan rendelkezéseket kell tartalmaznia, amelyek lehetővé teszik Dánia, a francia tengeren túli területek, a Holland Antillák és Aruba különleges helyzetének rendezését. Míg a 44/2001 rendelet nem alkalmazható sem Dániára, sem a francia tengerentúli területekre, sem a Holland Antillákra és Arubára, a tervezett megállapodást – az 1988-as Luganói Egyezményhez hasonlóan – főszabály szerint ezen országokra és területekre is alkalmazni kellene.

- A tárgyalási irányelvek 2. pontjának f) alpontja kimondja, hogy a tervezett megállapodás kizárólag azt követően léphet hatályba, hogy azt legalább két szerződő fél megerősítette. Az átmeneti rendelkezések alkalmazásának és az érintett felek tekintetében történő hatályba lépésének fenntartásával a tervezett megállapodás az érintett szerződő felek között az 1988-as Luganói Egyezmény helyébe lép.

12 A felülvizsgált szöveg emellett előírja az 1988-as Luganói Egyezmény záró rendelkezéseinek, nevezetesen az egyezményhez történő csatlakozásra vonatkozó rendelkezéseknek, illetve az egyezményhez csatolt 1., 2. és 3. jegyzőkönyv rendelkezéseinek bizonyos módosításait.”

27 A kérdés, amelyről a Tanács a Bíróság véleményét kéri, a következő:

„A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló új Luganói Egyezmény – jelen beadvány 8–12. pontjai szerinti – megkötése teljes egészében a Közösség kizárólagos hatáskörébe vagy a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik?”

28 A tárgyaláson a Tanács kifejtette, hogy a gyakorlatban gyakran felmerül az a kérdés, hogy az EK 65. cikk szerinti, a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó nemzetközi megállapodások megkötésére kinek van hatásköre, és megjegyezte, hogy a tagállamok e tekintetben nem értenek egyet. A Tanács álláspontja az, hogy vélemény iránti kérelmében sem a kizárólagos hatáskör, sem a megosztott hatáskör elméletét nem támogatja, hanem a Bíróság ítélkezési gyakorlata különböző szempontjainak a lehető legpontosabb elemzésére törekedett.

A tagállamok és az intézmények írásbeli észrevételei

29 Az eljárási szabályzat 107. cikke 1. §-a első bekezdésének megfelelően a Tanács előzetes vélemény iránti kérelmét kézbesítették a Bizottságnak és a Parlamentnek, amelyek észrevételeket terjesztettek elő. Alapokmánya 24. cikke második bekezdésének alkalmazásával a Bíróság a tagállamokat is felkérte arra, hogy tegyék meg a vélemény iránti kérelemmel kapcsolatos észrevételeiket. A német, a görög, a spanyol, a francia kormány, Írország, az olasz, a holland, a portugál, a finn, a svéd kormány és az Egyesült Királyság Kormánya írásbeli észrevételeket nyújtott be.

A kérelem elfogadhatóságáról

- 30 A Tanács – a spanyol, a francia és a finn kormány, valamint a Parlament és a Bizottság által támogatva – úgy véli, hogy a vélemény iránti kérelem elfogadható.
- 31 A kérelem ugyanis szerintük megfelel a Bíróság eljárási szabályzata 107. cikke 2. §-a követelményeinek, amelynek értelmében „[a] vélemény foglalkozhat mind azzal a kérdéssel, hogy a tervezett megállapodás összeegyeztethető-e az EK-Szerződés rendelkezéseivel, mind pedig azzal, hogy a Közösség vagy valamely közösségi intézmény hatásköre kiterjed-e ilyen megállapodás megkötésére”. A Közösség és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás fogalmára vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlat szerint elfogadható az olyan kérdéssel kapcsolatos vélemény iránti kérelem, hogy valamely megállapodás teljes egészében a Közösség kizárólagos hatáskörébe vagy a Közösség és a tagállamok közötti megosztott hatáskörbe tartozik-e (a 2/00. sz. vélemény [EBHT 2001., I-9713. o.] 19. pontja). Márpedig szerintük a Tanács által feltett kérdés tárgya pontosan ez.
- 32 Egyébiránt annak megvizsgálása érdekében, hogy a kérdéses megállapodás az EK 300. cikk (6) bekezdése értelmében „tervezett”-e, emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság szerint elegendő, hogy a megállapodás tárgya ismert legyen (a 2/94. sz. vélemény [EBHT 1996., I-1759. o.] 11. pontja). Jelen ügyben ez a helyzet, mivel a tárgyalási irányelvek elegendő mértékben meghatározzák a megállapodás tárgyát, tartalmát, valamint az általa szabályozandó tárgyköröket.

Az ügy érdeméről

- 33 Vélemény iránti kérelmében a Tanács ismerteti a Közösség tervezett megállapodás megkötésére irányuló hatásköre kérdésének három vonatkozását. Először megvizsgálja a kifejezett külső hatáskör meglétét, majd a bennefoglalt külső hatáskör esetleges meglétét, végül pedig hogy e hatáskör esetleg kizárólagos jellegű-e.

A kifejezett külső hatáskör meglétéről

- 34 Ebben a kérdésben a Tanács – Bírósághoz észrevételt előterjesztő valamennyi tagállam, valamint a Parlament és a Bizottság által támogatva – kifejti, hogy a tervezett megállapodás tárgya az EK 61. cikk c) pontja és az EK 67. cikk hatálya alá tartozik. Ez a jogalap a Közösség külső hatáskörét kifejezetten nem írja elő.

A bennefoglalt külső hatáskör meglétéről

- 35 A Tanács, a Bírósághoz észrevételt előterjesztő valamennyi tagállam, valamint a Parlament és a Bizottság álláspontja szerint annak meghatározásához, hogy létezik-e bennefoglalt külső hatáskör, az 1994. november 15-i véleménnyel (EBHT 1994., I-5267. o.) pontosított 1977. április 26-i 1/76. sz. véleményből (EBHT 1977., 741. o.) kell kiindulni, amelynek tartalmát a Bíróság a 2002. november 5-én hozott, ún. „nyitott égbolt”-ítéletekben foglalta össze (a C-467/98. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9519. o.] 56. pontja; a C-468/98. sz., Bizottság kontra Svédország ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9575. o.] 53. pontja; a C-469/98. sz., Bizottság kontra Finnország ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9627. o.] 57. pontja; a C-471/98. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9681. o.] 67. pontja; a C-472/98. sz., Bizottság kontra Luxemburg ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9741. o.] 61. pontja; a C-475/98. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9797. o.] 67. pontja és a C-476/98. sz., Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet [EBHT 2002., I-9855. o.] 82. pontja).
- 36 A Tanács, a Bírósághoz észrevételt előterjesztő valamennyi tagállam, valamint a Parlament és a Bizottság előadja, hogy a fent hivatkozott 1/76. sz. véleményben kialakított elv szerint bennefoglalt külső hatáskör nemcsak minden olyan esetben áll fenn, ahol a belső hatáskört a közös politikák megvalósítása érdekében született intézkedések meghozatala során már gyakorolták, hanem akkor is, ha a belső közösségi intézkedéseket csak a nemzetközi megállapodás megkötésekor vagy

hatálybaléptetésekor hozzák meg. A Közösség harmadik államokkal szembeni kötelezettségvállalására vonatkozó hatáskör tehát hallgatólagosan a Szerződés belső hatáskört megállapító rendelkezéséből következhet, amennyiben a Közösség nemzetközi megállapodásban való részvétele szükséges a Közösség valamely céljának megvalósításához (lásd a fent hivatkozott 1/76. sz. vélemény 3. és 4. pontját, valamint a fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ítéleteket, különösen a C-467/98. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben hozott ítélet 56. pontját).

37 Későbbi ítélkezési gyakorlatában – különösen a kizárólagos bennefoglalt hatáskör létezésével kapcsolatban – a Bíróság pontosította, hogy a fent hivatkozott 1/76. sz. véleményben lévő feltevés esetén a belső hatáskört csak a külső hatáskör egyidejű gyakorlásával lehet hasznosan gyakorolni (a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 89. pontja), mivel nemzetközi megállapodás megkötése szükséges ahhoz, hogy a Szerződés azon célkitűzései, amelyeket önálló szabályok felállításával nem lehet elérni, megvalósuljanak (a „nyitott égbolt”-ítéletekben használt megfogalmazás, lásd különösen a C-467/98. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben hozott ítélet 57. pontját). Az 1/94. sz. vélemény 86. pontjában a Bíróság által használt kifejezés szerint a Közösség célkitűzése megvalósításának „elválaszthatatlanul kapcsolódnia kell” a nemzetközi megállapodás megkötéséhez.

38 A Tanács hangsúlyozza, hogy a Közösség a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról már fogadott el belső szabályokat, ez tehát a tervezett megállapodás megkötésére irányuló bennefoglalt hatáskör meglétét igazolja. E tekintetben a 44/2001 rendeletre, valamint példaként a 40/94 rendelet X. címére, és a 96/71 irányelv 6. cikkére hivatkozik.

39 A Tanács kifejti továbbá, hogy sem a Bizottság, sem a tagállamok nem hivatkoztak a nemzetközi megállapodás megkötésének szükségességére. A Parlament úgy véli, hogy e szükségesség nem áll fenn. Ugyanis a polgári ügyekben folytatott, az EK 65. cikkben említett igazságügyi együttműködés – amint azt az említett cikk megfogalmazása jelzi, utalva arra, hogy a tervezett intézkedéseket „a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben” kell elfogadni – a tagállami bíróságoknak és hatóságoknak címzett intézkedésekre korlátozható anélkül, hogy ezek az intézkedések harmadik országokkal való kapcsolatot érintenék.

- 40 A német kormány álláspontja szerint a szükségesség mindenképpen kizárt, mivel a belső szabályozás nem követeli meg harmadik államok egyidejű részvételét.
- 41 A görög kormány – amely szerint a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóság, a határozatok elismerése és végrehajtása három különálló terület, amelyek csak részben tartoznak a 44/2001 rendelet hatálya alá – úgy véli, hogy e tárgyköröknek e rendelet hatálya alá nem tartozó részei nem kapcsolódnak elválaszthatatlanul nemzetközi egyezmény megkötéséhez. Az ezzel ellentétes állítás szemben állna a nemzetközi eljárásjog autonómiájával. A 44/2001 rendeletre – mint részleges közösségi szabályozásra – tehát a fent hivatkozott 1/76. sz. vélemény feltételei alapján nem alapítható kizárólagos külső hatáskör.
- 42 A finn kormány és az Egyesült Királyság Kormánya azt állítja, hogy a tervezett megállapodás megkötése nem elválaszthatatlan a közösségi belső hatáskör gyakorlásától. Az Egyesült Királyság kormánya szerint ezt bizonyítja az a tény, hogy a Luganói Egyezményt tíz évvel a Brüsszeli Egyezmény aláírását követően kötötték meg, és hogy a jóval a Luganói Egyezmény naprakésszé tétele előtt elfogadott 44/2001 rendelet semmiféle fenntartás bejelentését nem idézte elő.

Az ERTA-ítéletben kifejtett elveken alapuló kizárólagos hatáskör meglétéről

- 43 A Tanács, a Bírósághoz észrevételt előterjesztő valamennyi tagállam, valamint a Parlament és a Bizottság álláspontja szerint az 1993. március 19-i 2/91. sz. véleménnyel (EBHT 1993., I-1061. o.) és a fent hivatkozott 1/94. sz. véleménnyel pontosított, a 22/70. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 1971. március 31-én hozott ítélet, az ún. ERTA-ítélet (EBHT 1971., 263. o.) az irányadó ítélkezési gyakorlat annak vizsgálatakor, hogy a Közösség bennefoglalt külső hatásköre kizárólagos jellegű-e, vagy sem, mivel a Bíróság a fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ítéletekben foglalta össze álláspontját, három esetet különböztetve meg.

44 A fent hivatkozott ERTA-ítélet 17. és 18. pontjának szövege a következő:

„17 hogy különösen minden alkalommal, amikor a Szerződés által előírt közös politika végrehajtása érdekében a Közösség olyan rendelkezéseket hozott, amelyek bármilyen formában közös szabályokat vezettek be, a tagállamok már nem jogosultak – sem egyénileg, sem közösen – az e szabályokat hátrányosan érintő kötelezettséget létrehozó szerződést kötni harmadik államokkal;

18 hogy ugyanis e közös szabályok kialakítása során kizárólag a Közösség jogosult – a közösségi jogrend alkalmazási területének egészére hatással – harmadik országokkal kötött szerződés alapján kötelezettségeket vállalni és teljesíteni”.

45 A fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ügyben hozott ítélet 81–84. pontjának szövege a következő:

„81 Meg kell továbbá határozni azt, hogy a vizsgált nemzetközi kötelezettségvállalások mely feltételek mellett sérthetik vagy módosíthatják a közös szabályok hatályát, és következésképpen a Közösség – belső hatásköre gyakorlásából eredően – milyen feltételek között szerez külső hatáskört.

82 A Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján ez a helyzet, amikor a nemzetközi kötelezettségek a közös szabályok hatálya alá (a fent hivatkozott ERTA-ítélet 30. pontja) vagy legalábbis ilyen szabályok által jelentős részben már

szabályozott tárgykörhöz tartoznak (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény, 25. pontja). A Bíróság megállapította, hogy ez utóbbi esetben a tagállamok a közös intézmények keretein kívül nem vállalhatnak nemzetközi jogi kötelezettségeket, még akkor sem, ha semmilyen ellentmondás nincs e kötelezettségek és a közös szabályok között (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény, 25 és 26. pontja).

83 Amikor a Közösség belső jogalkotási aktusaiba harmadik országok állampolgáiraival szemben alkalmazandó bánásmódra vonatkozó vagy intézményeire kifejezetten harmadik országokkal való tárgyalási hatáskört ruházó rendelkezéseket foglalt, akkor az ezen jogi aktusok által szabályozott tárgykörökre vonatkozó kizárólagos külső hatáskört szerez (a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény, 95. pont és 2/92. sz. vélemény, 33. pont).

84 Ugyanez a helyzet – még az intézményeket harmadik országokkal való tárgyalásra kifejezetten feljogosító rendelkezés hiányában is – ha a Közösség egy meghatározott tárgykörben teljes harmonizációt valósított meg, mivel az így elfogadott közös szabályok a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében sérülhetnének, ha a tagállamok továbbra is szabadon tárgyalhatnak harmadik országokkal (lásd a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 96. pontját és a 2/92. sz. vélemény 33. pontját)."

46 Az Egyesült Királyság Kormánya felkéri a Bíróságot, hogy vizsgálja felül a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 82. pontjában kimondott elvet, mégpedig a Szerződésnek a Közösség hatáskörének korlátait szabályozó általános elveihez és a nemzetközi szerződéseknek a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett hatályára vonatkozó ítélkezési gyakorlat belső koherenciájához kapcsolódó indokok miatt.

47 E kormány elsősorban azzal érvel, hogy a Bíróság által a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 82. pontjában a 2/91. sz. vélemény 25. pontjára utalva meghatározott kritérium második része, miszerint „legalábbis ilyen szabályok által

jelentős részben már szabályozott tárgykörhöz tartoznak” nem egyértelmű, és nem is pontos, ezáltal bizonytalanságot eredményez, a tagállami hatáskörök korlátozása szempontjából pedig elfogadhatatlan, mivel az EK 5. cikk első bekezdésének megfelelően a Közösség kizárólag ráruházott hatáskörökkel rendelkezik.

48 Másodsorban arra hivatkozik, hogy a kritérium második része nehezen egyeztethető össze a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett hátrányos hatás különleges eseteivel, amelyek a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 83. és 84. pontjában e második részre felhozott példaként szerepeltek. A kritérium második része valójában nem alkalmas annak meghatározására, hogy a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett hátrányos hatás fennáll-e akkor, ha valamely jogi aktusban a harmadik államok állampolgáraival szemben alkalmazandó bánásmódra vonatkozó rendelkezések találhatók, mivel a hatáskör kizárólagossága az ezen aktus által szabályozott különös jogterületekre korlátozódik. Inkább az általános feltétel első részét – azaz az „amikor a nemzetközi jogi kötelezettségek a közös szabályok hatálya alá tartoznak” formulát – kellene alkalmazni. Ugyanez a helyzet a harmadik, a teljes harmonizáció megvalósítására vonatkozó feltevés esetén, ami szükségszerűen kizárja, hogy a közösségi szabályok csupán „jelentős részben” szabályozzák kérdéses tárgykört. A feltétel e részének elhagyása lehetővé tenné a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett hatás pontosabb meghatározását, ugyanakkor biztosítaná azt, hogy a tagállamok tiszteletben tartják a jóhiszemű együttműködésre irányuló kötelezettségüket, amikor nemzetközi szinten járnak el.

49 A fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet – a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 95. és a fent hivatkozott 2/92 sz. vélemény 33. pontjára utaló – 83. pontjában szereplő első feltevést vizsgálva, miszerint „amikor a Közösség belső jogalkotási aktusaiba harmadik országok állampolgáraival szemben alkalmazandó bánásmódra vonatkozó [...] rendelkezéseket foglalt”, a Tanács – amelyet a német és a francia kormány támogat – úgy véli, hogy a 44/2001 rendelet vonatkozásában ez nem irányadó. A rendelet 2. és 4. cikkéből ugyanis az következik, hogy a rendelet alkalmazásának irányadó szempontja a lakóhely, és nem pedig az állampolgárság.

50 Az olasz kormány álláspontja szerint lehet a 44/2001 rendeletnek a harmadik országok állampolgáraira való hallgatóságos kiterjesztése mellett érvelni, mivel a

rendelet 4. cikke értelmében, ha egy személy nem rendelkezik lakóhellyel a Közösség területén, a joghatóságot minden egyes tagállamban az adott tagállam joga határozza meg, illetve mivel e rendelet 32–37. cikke szabályozza a más tagállamok bíróságai által hozott határozatok elismerésének rendszerét.

- 51 A Bizottság álláspontja szerint a 44/2001 rendelet annyiban tartalmaz „harmadik országok állampolgáraival szembeni bánásmódra vonatkozó [...] rendelkezéseket”, amennyiben e rendelet 2. és 4. cikke szerint a rendelet a tagállamok közötti kapcsolatokra alkalmazandó, a Közösség külső határain túl, földrajzi korlátok és a személyi hatály korlátozása nélkül.
- 52 Így tehát a 44/2001 rendelet a Közösségen kívül lakóhellyel rendelkező alperesekre vonatkozóan magába olvasztotta a tagállamok területi illetékességi szabályait, ami indokolja a Közösségnek a tervezett megállapodás megkötésére vonatkozó kizárólagos hatáskörét.
- 53 A svéd kormány álláspontja szerint a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó szabályozás nem közvetlenül a magánszemélyeket érinti, hanem azokat a bíróságokat, amelyeknek e szabályozást alkalmazniuk kell. A 44/2001 rendelet hatálya szempontjából nem annak van tehát meghatározó jelentősége, hogy valamely harmadik ország állampolgára a rendelet rendelkezéseinek hatálya alá tartozik-e, vagy sem, hanem annak, hogy az adott bíróság székhelye az Unión belül van-e.
- 54 A fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet – a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 95. és a fent hivatkozott 2/92. sz. vélemény 33. pontjára utaló – 83. pontjában írt második feltevést vizsgálva, miszerint ha a Közösség „intézményeire kifejezetten harmadik országokkal való tárgyalási hatáskört [ruházott]”, a Tanács – amelyet a Bírósághoz észrevételt előterjesztő kormányok többsége legalábbis hallgatólagosan támogat – úgy véli, hogy a jelen esetben nem ez a helyzet.

- 55 A Bizottság előadja, hogy őt a Tanács rendszeresen felhatalmazta arra, hogy nemzetközi tárgyalásokat folytasson a nemzetközi jogi okmányokba illesztendő rendelkezésekről, továbbá a nemzetközi hatáskörre, az elismerésre és a határozatok végrehajtására vonatkozó szabályokról, anélkül hogy a tagállamok valaha is követelték volna azt a lehetőséget, hogy egyedül tárgyalhassanak a Közösség tagállamain kívül lakóhellyel rendelkező alperesekre vonatkozó hatásköri szabályokról.
- 56 Az olasz kormány, a Parlament és a Bizottság ezenkívül emlékeztet a 44/2001 rendelet 71. cikkének (1) bekezdése – miszerint „[e] rendelet nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a tagállamok részesei, és amelyek egyes különös jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák” – és a Brüsszeli Egyezmény 57. cikkének (1) bekezdése – amelynek értelmében „[a] jelen egyezmény nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a szerződő államok részesei vagy részesei lesznek, és amelyek egyes különös jogterületeken rendezik a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását” – közötti különbségre. A „vagy részesei lesznek” kifejezés elhagyásából arra következtetnek, hogy a rendelet hallgatólagosan azon az előfeltevésen alapul, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekre általános jelleggel vonatkozó megállapodások megkötése kizárólag a Közösség hatáskörébe tartozik. A Parlament álláspontja szerint ez az értelmezés szükségszerűen adódik a rendelet hatálya alá tartozó tárgyköröket maradéktalanul lefedő Luganói Egyezmény esetében.
- 57 A portugál kormány vitatja e következtetést. Álláspontja szerint a 44/2001 rendelet 71. cikkének szövege azt jelzi, hogy e rendelet szabályai a hasonló helyzeteket szabályozó általános egyezményekből eredő minden egyéb szabállyal szemben elsőbbséget élveznek. Mindenesetre a tervezett megállapodás főszabály szerint a rendelet hatálya alá nem tartozó tényállásokra vonatkozik.
- 58 A fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet – a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 95. és a fent hivatkozott 2/92. sz. vélemény 33. pontjára utaló – 84. pontjában írt harmadik feltevést vizsgálva, miszerint „amikor a Közösség egy meghatározott tárgykörben teljes harmonizációt valósított meg”, a Tanács elsősor-

ban a vonatkozó tárgykör meghatározását, másodsorban a tervezett megállapodás „elválasztó záradékának” esetleges kihatásait, harmadsorban pedig a tervezett megállapodás és a közösségi belső szabályok rendelkezései azonosságának esetleges kihatásait veszi figyelembe.

– A vonatkozó tárgykör meghatározása

59 A vonatkozó tárgykör meghatározása érdekében a Tanács és a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többsége úgy véli, hogy nem elegendő a tárgykör elnevezését figyelembe venni, hanem konkrétan össze kell hasonlítani a 44/2001 rendelet és a tervezett megállapodás tárgyi, személyi és területi hatályát, és ellenőrizni kell, hogy a tervezett megállapodás kikötései hátrányosan érintik-e a közösségi szabályozás előírásait. Az olasz kormány viszont azt állítja, hogy a Bíróság soha nem vizsgálta a tagállamok által szerződésben vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek közösségi rendelkezésekre vonatkozó hátrányos hatását, hanem mindig a nemzetközi szerződés és a közösségi szabályozás hatálya alá tartozó tárgykörök összehasonlítására szorítkozott.

60 Az említett kormányok közül több kiemeli, hogy az érintett tárgykör terjedelmét a 44/2001 rendelet jogalapjára és az EK 65. cikkre figyelemmel kell vizsgálni. E rendelkezés értelmében a Közösség hatáskörébe tartozik intézkedések elfogadása, „a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben”. Írország és a portugál kormány utalnak arra is, hogy az e cikk b) pontjában használt kifejezés nem a „szabályok közelítése” hanem „a tagállamokban alkalmazandó kollíziós, illetve joghatóságra vonatkozó szabályok összeegyeztethetőségének előmozdítás[a]”, amely arra enged következtetni, hogy a joghatóság, az elismerés és a végrehajtás esetében nincsen általános belső hatáskör-átruházás, az ilyen hatáskör-átruházás inkább eseti elemzés függvénye. A svéd kormány utal a kölcsönös elismerés és az anyagi jogi szabályok harmonizációja közötti különbségre, és úgy véli, hogy ilyen harmonizáció hiányában nem lehet valamely tagállamot úgy a határozatok elismerési rendszerének

harmadik országokra történő kiterjesztésére kötelezni, hogy a tagállam ne értene egyet azzal, hogy a harmadik ország jogrendje megfelel a jogbiztonsági követelményeknek, és így a tagállam lemondhat a saját állampolgárainak biztosított védelemről.

- 61 Ezzel szemben az olasz kormány álláspontja szerint a 44/2001 rendelet rendelkezései a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóság, a határozatok elismerése és végrehajtása terén teljes rendszert hoznak létre. Ezt az értelmezést megerősíti a Bíróságnak a Brüsszeli Egyezményvel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata, miszerint ezen egyezmény olyan végrehajtási eljárást hoz létre, amely – a jogorvoslati lehetőségek vonatkozásában is – autonóm és teljes rendszert alkot (a 148/84. sz., Brasserie du pêcheur ügyben 1985. július 2-án hozott ítélet [EBHT 1985., 1981. o.] 17. pont). Következésképpen kizárólag a Közösség jogosult a tervezett megállapodás megkötésére.
- 62 A Parlament álláspontja szerint a tárgykör fogalma alá kizárólag a 44/2001 rendelet tárgyi hatálya tartozik, személyi és területi hatályát azonban nem kell figyelembe venni. Arra a következtetésre jut, hogy a tervezett megállapodás tárgya egybeesik a rendeletével, vagyis olyan szabályok összességéről van szó, amelyek alapján a határon átnyúló jogvitákban meghatározható a joghatóság, valamint a megállapodás, illetve a rendelet hatálya alá tartozó tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok elismerésének és végrehajtásának feltételei, és ezért kizárólag a Közösség jogosult ilyen megállapodás megkötésére.
- 63 A Bizottság véleménye szerint a tervezett megállapodás teljes egészében a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik, mivel az e megállapodás által szabályozott valamennyi helyzet a közösségi szabályok hatálya alá tartozik, amelyek célja a negatív vagy pozitív joghatósági összeütközések elkerülése. Figyelembe kell venni, hogy még ha utalnak is a nemzeti jogra, a joghatósági szabályok közösségi szabályok. Ugyanígy a közösségi bíróságok joghatóságának hiánya nem valamely tagállam által megszüntethető joghézag vagy szabadon kihasználható mozgástér, hanem a közösségi jogalkotó végleges választása.

- 64 A rendeletnek a bíróságok joghatóságára vonatkozó II. fejezetében szabályozott tárgykörrel kapcsolatban a Tanács, valamint a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többsége is emlékeztet a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdésére, amelynek értelmében „[h]a az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát a 22. és 23. cikk alapján [helyes fordítás: joghatóságát – a 22. és a 23. cikk rendelkezéseinek alkalmazására is figyelemmel –] az adott tagállam joga határozza meg”. Ebből arra következtetnek, hogy e rendelet értelmezhető akként, hogy II. fejezete főszabály szerint csak akkor alkalmazandó, ha az alperes lakóhelye valamely tagállamban van, és hogy – néhány kivételtől eltekintve – továbbra is a tagállamok hatáskörébe tartozik bíróságaik hatáskörének meghatározása abban az esetben, ha az alperes lakóhelye nem a Közösségben van. A tervezett megállapodás tehát nem avatkozik be a közösségi szabályozásba.
- 65 A francia kormány álláspontja szerint a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése úgy is értelmezhető, hogy az a tagállamokra ruházza a Közösség hatáskörét, ami tehát igazolná a közösségi hatáskört. A francia kormány azonban nem ért egyet ezzel az értelmezéssel, és az Egyesült Királyság Kormányával együtt hangsúlyozza, hogy e rendelkezés részben deklaratív jellegű, mert ugyanezen rendelet 2. cikkének (1) bekezdéséből von le következtetést, amely cikk a tagállamokban lakóhellyel rendelkező alperesekre korlátozza az általános hatásköri szabály alkalmazását. Ezt az értelmezést támasztja alá a rendelet kilencedik preambulumbekkezdésében használt kijelentő mód, amely pontosítja, hogy „[v]alamily tagállamban lakóhellyel nem rendelkező alperes általában az ügyben eljáró bíróság tagállamában hatályos nemzeti joghatósági szabályok hatálya alá tartozik [...]”.
- 66 A finn kormány szintén vitatja azt az állítást, amely szerint a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése egyenértékű a közös szabályoknak a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett elfogadásával. Jóllehet a C-398/92. sz. Mund & Fester ügyben 1994. február 10-én hozott ítéletben (EBHT 1994., I-467. o.) a Bíróság úgy határozott, hogy mind a Brüsszeli Egyezmény mind az általa hivatkozott nemzeti rendelkezések kapcsolódnak a Szerződéshez, az ítélethez vezető ügy tárgya nem az egyezmény 4. cikkének értelmezése volt (amely megfelel a rendelet 4. cikkének), hanem az a helyzet, amikor mindkét félnek az egyezmény részes államában volt a lakóhelye. Egyébiránt az, hogy valamely rendelkezés a Szerződésre hivatkozik, még nem jelenti automatikusan azt, hogy az e rendelkezés hatályával kapcsolatos

kérdések közösségi hatáskörbe tartoznak, mivel a Szerződés nem csupán hatáskört ruház a Közösségre, hanem meghatározza a tagállamok azon kötelezettségeit is, amelyeket saját hatáskörük gyakorlása során be kell tartaniuk (lásd többek között a C-466/98. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 2002. november 5-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-9427. o.] 41. pontját). Végül: a tagállamok által a bírósági joghatóságra vonatkozóan kötött egyezmények is az ugyanezen rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerinti „tagállam jogának” részét képezik, és nem indokolt annak feltételezése, hogy a Közösség csupán azzal, hogy valamely adott szabályt beillesztett e rendeletbe, megszerezte az e szabály hatálya alá tartozó tárgyköröket érintő nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó kizárólagos hatáskört.

67 A Tanács, valamint a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többsége előadja, hogy a 44/2001 rendelet előír néhány olyan esetet, amikor – a 4. cikk (1) bekezdése szerinti elv alóli kivételként – a tagállami bíróságok joghatóságát akkor is e rendelet rendelkezései határozzák meg, ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamelyik tagállamban. Ezek az alábbiak:

- a 22. cikk szerinti kizárólagos joghatóság (pl. ingatlanra vonatkozó joggal, jogi személyek határozatainak érvényességével, a közhitelű nyilvántartásba való bejegyzés érvényességével, a határozatok végrehajtásával kapcsolatos jogviták);

- a 23. cikk szerinti megállapodás joghatóságról (joghatóságot kikötő megállapodás kötése esetén);

- a gyengébbnek tekintett felet védő joghatósági rendelkezések:
 - a biztosítás területén (9. cikk (2) bekezdés),
 - a fogyasztó által kötött szerződések esetén (15. cikk (2) bekezdés),
 - egyedi munkaszerződések esetén (18. cikk (2) bekezdés);
- a perfüggőséggel és az összefüggő eljárásokkal kapcsolatos rendelkezések (27–30. cikk).

⁶⁸ A Tanács, valamint a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többségének álláspontja szerint a tervezett megállapodás e kivételek tekintetében megváltoztathatja a 44/2001 rendeletnek a bíróságok joghatóságára vonatkozó részét. A német kormány úgy véli, hogy ezen egyezmény joghatósági szabályai hátrányosan érinthetik a 44/2001 rendelet joghatósági szabályainak hatályát, vagy módosíthatják azokat, és hogy az új Luganói Egyezmény egyes részei tekintetében a Közösség így kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. A portugál kormány álláspontja szerint azonban a kivétel nem teszi kérdésessé a szabályt, és e tekintetben nincs szükség az összes olyan eset szabályozására, amelyben a Közösség kizárólagos hatásköre esetlegesen felmerülhet.

⁶⁹ Ez a helyzet olyan rendelkezés esetében is, mint a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (2) bekezdése, amely néhány olyan feltételezett esetet tartalmaz, amelyekben a tervezett megállapodás minden körülmények között alkalmazandó lenne (kizárólagos joghatóság, megállapodás útján érvényes joghatóság, perfüggőség és összefüggő

eljárások, valamint – az elismerés és végrehajtás esetén – amikor akár a származási állam, akár az az állam, amelyben a végrehajtást kérik, nem tagja a Közösségnek).

- 70 Az ilyen rendelkezés hátrányosan érintheti a 44/2001 rendelet hatályát. A tervezett megállapodásnak a kizárólagos hatáskörré vonatkozó szabályai így harmadik állam bíróságának joghatóságát írják elő még akkor is, ha az alperes lakóhelye a Közösségben van. E néhány kivételes eset azonban nem érintheti hátrányosan e rendelet hatályát, és nem igazolhatja a Közösség kizárólagos hatáskörét.
- 71 E tekintetben Írország három észrevételt tesz. Először azt, hogy nem lehet előre tudni, hogy a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (2) bekezdése mely konkrét esetben eredményezne összeütközést a 44/2001 rendelet és a tervezett megállapodás között, mivel az e rendelkezés szerinti esetek a rendelet hatályán kívül esnek. Másodsor: mivel ez a rendelkezés megegyezik az 54b. cikk (2) bekezdésének jelenleg hatályos szövegével, és mivel a Közösség részese lesz az új Luganói Egyezménynek, amelynek vegyes megállapodásnak kell lennie, nem állítható, hogy a tagállamok szerződésben a közösségi szabályokat hátrányosan érintő kötelezettségeket vállalnak harmadik országokkal szemben. A helyzet tehát eltérne attól, amikor valamely tagállam a Közösség részvétele nélkül vállal kötelezettséget harmadik országokkal szemben. Végezetül: annak, hogy a tervezett megállapodásban az 54b. cikk (2) bekezdéséhez hasonló rendelkezés érinti a közös szabályokat, az lenne az egyetlen következménye, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezne ezen egyetlen rendelkezést érintő tárgyalás lefolytatására, míg a tervezett megállapodás többi rendelkezése tekintetében továbbra is a tagállamok rendelkeznének hatáskörrel.
- 72 A bíróságok joghatóságára vonatkozóan a Parlament azt állítja, hogy a 44/2001 rendelet hatálya nemcsak az állítólagosan a Közösségen belüli jogvitákra terjed ki. Ez a rendelet alkalmazandó ugyanis akkor is, amikor valamely tagállam bírósága előtt Közösségen kívül lakóhellyel rendelkező alperes ellen nyújtanak be keresetet. A Parlament szerint az e rendelet 4. cikkében kimondott joghatósági szabályt a közösségi jogalkotó hozta létre, és a tagállamoknak nem rendelkeznek hatáskörrel

ennek módosítására. Ők legfeljebb a közösségi felhatalmazás alapján alkalmazandó saját nemzeti jogszabályaikat módosíthatják. A megkötendő megállapodás tehát módosítaná a 4. cikk hatályát, mivel a Luganói Egyezmény részes államaiban lakóhellyel rendelkező alpereseket már nem lehetne a nemzeti joghatósági szabályok alapján tagállami bíróság elé idézni, míg az említett 4. cikk alapján főszabály szerint a Közösségen kívüli lakóhellyel rendelkező bármely alperessel szemben hivatkozni lehet e nemzeti joghatósági szabályokra.

73 A Parlamentével megegyező érvelést követve a Bizottság úgy véli, hogy éppen a 44/2001 rendelet érintettsége képezi a tárgyalás tárgyát. Ami a joghatósági szabályokat illeti, a tervezett megállapodás azzal a szükségszerű következménnyel jár, hogy semlegesíti az e rendelet 4. cikkében előírt szabályt, amely maradék joghatóságot juttat a tagállami bíróságoknak azon alperesek vonatkozásában, akik lakóhelye olyan államban van, amely nem tagállama a Közösségnek, de a Luganói Egyezménynek részese. A 4. cikket tehát hátrányosan érintené, ha a tagállamok e cikk hatályának más harmadik országokra történő kiterjesztése érdekében megállapodhatnának ilyen rendelkezésekben.

74 A Bizottság ezért vitatja a 44/2001 rendelet 4. cikkére tagállami hatáskört alapító érveket. Elsőként – a Parlamenttel egyetértésben – megállapítja, hogy az e cikkben megfogalmazott szabályt a közösségi jogalkotó hozta létre, és hogy a tagállamok ezért már nem rendelkeznek hatáskörrel arra, hogy harmadik országokkal való kapcsolataikban saját nemzeti joguk helyett más szabályokat alkalmaznak. A Bizottság ezt követően azt állítja, hogy minden – a megállapodás keretében tárgyalt és a Közösségen kívüli lakóhellyel rendelkező alperesekre alkalmazandó – joghatósági szabály érinti a harmonizált joghatósági szabályokat, mivel azok a pozitív vagy negatív joghatósági összeütközés, a perfüggőség, illetve az egymással összeegyeztethetetlen határozatok elkerülését tűzik ki célul.

75 A 44/2001 rendeletnek a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó III. fejezetével kapcsolatban a Tanács, valamint a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többsége szerint a tervezett megállapodás és e rendelet hatálya egyáltalán nem esik egybe. A német kormány többek között kijelenti, hogy e rendelet nem

alkalmazható minden Közösségen „kívüli” határozatra. A portugál kormány azt kérdezi, hogy a nem tagállami bírósági határozatok elismerésére vonatkozó szabályok felállítása hogyan érinthetné hátrányosan a közösségi tagállamok bíróságai által hozott határozatok kölcsönös elismerését. Ugyanis a 44/2001 rendelet valamely tagállami bíróság határozatának más tagállam általi elismerését és végrehajtását szabályozza, míg a tervezett megállapodás valamely harmadik állam bírósága által hozott határozat tagállam általi elismerését és végrehajtását, illetve valamely tagállami bíróság határozatának harmadik állam általi elismerését és végrehajtását szabályozza.

76 A Bizottság ezzel szemben úgy véli, hogy a tagállamok által tárgyalt rendelkezések a 44/2001 rendelet III. fejezetét is hátrányosan érintik. Hangsúlyozza, hogy e rendelet és a tervezett megállapodás ugyanazokat a szabályokat tartalmazza, és ezek alkalmazása független attól, hogy a határozatot hozó bíróság melyik államban található.

77 A Parlament ugyanígy érvel. A tervezett megállapodás szerinte is hátrányosan érinti a 44/2001 rendelet szabályait, mivel a jogalkotó szándékos választásának minősül az, hogy a rendelet III. fejezetének alkalmazását egyedül a más tagállami határozatokra korlátozza. A Luganói Egyezmény részes államaiban hozott határozatok ugyanilyen kezelésének az új Luganói egyezmény alapján keletkező kötelezettsége módosíthatja ezt a jogi helyzetet.

– Az „elválasztó záradék”

78 A Tanács, valamint a Bírósághoz észrevételt előterjesztő tagállamok többsége vizsgálja a tárgyalási irányelvek 2. pontjának a) alpontjában szereplő, a Luganói Egyezmény 54b. cikke által kimondott elvekre utaló „elválasztó záradék” esetleges

hatását. Mint azt a görög kormány kifejti, e záradék hatása az, hogy a tervezett megállapodás egyéb rendelkezéseitől korlátozott tárgykört „különít el”, és ezzel megalapozza a Közösség kizárólagos hatáskörét. E záradéknak – a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott változata szerint – lényegében az a hatása, hogy a tagállamok egymás között nem az új Luganói Egyezményt, hanem a 44/2001 rendeletet fogják alkalmazni.

79 A Tanács és az említett kormányok álláspontjukat a Bíróság fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ügyekben hozott ítéleteire alapozzák, különösen a Bizottság kontra Dánia ítélet 101. pontjára, amely a következőképpen szól:

„101 Ezen a megállapításon nem változtat az a körülmény, hogy az említett 9. cikk [a Dán Királyság és az Amerikai Egyesült Államok között megkötött, a légifuvarozásról szóló, „nyitott égbolt” elnevezésű kétoldalú megállapodás 9. cikke] előírja, hogy a rendelet [a légi szolgáltatások vitel- és tarifadíjairól szóló, 1992. július 23-i 2409/92/EGK tanácsi rendelet (HL L 240., 15. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 427. o.)] hatálya alá tartozó légitársaságok kötelesek a rendeletet tiszteletben tartani. Ugyanis bármennyire dicséretes is a Dán Királyságnak a 2409/92 rendelet alkalmazásának fenntartására irányuló kezdeményezése, e tagállam kötelezettségzegése abból adódik, hogy nem volt felhatalmazva arra, hogy ilyen kötelezettséget egyedül vállaljon, még akkor sem, ha annak tartalma a közösségi joggal nem ellentétes.”

80 A Tanács álláspontja szerint a fent hivatkozott 2/91. sz. véleményben a Bíróság a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a vegyi anyagok biztonságos munkahelyi használatáról szóló, 170. számú egyezményének azt a rendelkezését vette figyelembe, amely a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tagjai számára szigorúbb belső szabályok alkalmazását tette lehetővé. Annál inkább figyelembe kell venni az olyan – például a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (1) bekezdésében szereplő – szabályt, amely a tervezett megállapodás szabályai helyett belső szabályok alkalmazását írja elő.

- 81 Az Egyesült Királyság Kormánya különösen a fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ítéletek és a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (1) bekezdése szerinti záradék közötti különbségre helyezi a hangsúlyt. Az említett ítéletekhez vezető ügyekkel ellentétben, ahol az Egyesült Államokkal 1995-ben kötött és a Bizottság által vitatott, ún. „nyitott égbolt”-egyezmény hatálya megegyezett a közösségi szabályokéval, az 54b. cikk (1) bekezdése szerinti záradék célja a két szabálycsoport hatályának meghatározása, azaz annak biztosítása, hogy a két jogi eszköz szabályai különböző területekre vonatkozzanak. Amint azt a német kormány kifejti: más jogi módszert is lehetett volna alkalmazni, és az elismerési és végrehajtási szabályokat korlátozóbb módon, úgy is meg lehetett volna fogalmazni, hogy azok kizárólag a tagállamok és a szóban forgó egyezmény más részes államai közötti kapcsolatokra vonatkozzanak.
- 82 Ezzel szemben a Parlament a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítéletre utal, és úgy véli, hogy még ha a Luganói Egyezmény 54b. cikkének megfelelő rendelkezés szerepelne is a tervezett megállapodásban, és ha ez utóbbi nem is állna ellentétben a 44/2001 rendelettel, a tagállamok akkor sem lennének jogosultak a megállapodás megkötésére.
- 83 A Bizottság álláspontja szerint – minthogy „vegyes” típusú megállapodásokban igen gyakran szerepel elválasztó záradék – az, hogy a Tanács a tárgyalási irányelvek alapján ilyen záradékot kíván illeszteni a tervezett megállapodásba, ügyetlen kísérlet a tervezett megállapodás vegyes jellegének előrevetítésére. A Bizottság úgy véli, hogy a Közösség külső hatáskörének kizárólagosságát – a közösségi szabályozás jogalapjához hasonlóan – objektív és a Bíróság által ellenőrizhető elemekre, és nem pedig az érintett nemzetközi megállapodásba illesztett elválasztó záradékokra kell alapozni. E követelmény teljesülésének híján a Közösség hatáskörének kizárólagos vagy nem kizárólagos jellege manipuláció tárgyát képezheti.
- 84 E tekintetben a Bizottság megkérdőjelezi az olyan záradék szükségességét, amelynek tárgya a közösségi rendszert létesítő szabályozás, illetve az e rendszer harmadik államokra történő kiterjesztését célzó és a közösségi jogot nem szükségképpen

érintő nemzetközi egyezmény közötti kapcsolatok szabályozása. Mivel a tervezett megállapodás olyan tárgyköröket érint, ahol a teljes harmonizáció megvalósult, az elválasztó záradéknak nem lenne semmiféle jelentősége.

- 85 A Bizottság felhívja a figyelmet a nemzetközi magánjogi megállapodásokban szereplő elválasztó záradék sajátosságára, mert az jelentős mértékben eltér a hagyományos elválasztó záradéktól. Jelen esetben a cél nem a 44/2001 rendelet alkalmazásának biztosítása minden olyan esetben, amikor alkalmazható, hanem e rendelet, illetve a tervezett megállapodás alkalmazásának egymástól való koherens elhatárolása.

– A tervezett megállapodás és a közösségi belső szabályok rendelkezéseinek azonossága

- 86 A Tanács végül a tervezett megállapodás és a belső szabályok rendelkezéseinek azonosságát vizsgálja, Tizzano főtanácsnoknak a fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ítéletekhez vezető ügyekben ismertetett indítványának 72. pontjában szereplő álláspontját figyelembe véve. Tizzano főtanácsnok szerint „[...] a közös szabályok hatálya alá tartozó területeken a tagállamok nem köthetnek nemzetközi megállapodásokat, még akkor sem, ha azok szövege szó szerint megismétli a közös szabályokét, vagy utal azokra. Az ilyen megállapodások megkötése ugyanis kétféleképpen érintheti a közösségi jog egységes alkalmazását. Először azért, mert a közös szabályoknak a megállapodásokba való »átvétele« nem biztosítja [...] azt, hogy ezeket a szabályokat ezt követően ténylegesen egységesen alkalmazzák [...]. Másodsor azért, mert ezen »átvétel« mindenképpen megváltoztatná a közös szabályok természetét és jogi rendszerét, ami azzal a jelentős és konkrét veszéllyel járna, hogy e szabályok kikerülnek a Bíróságnak a Szerződés alapján gyakorolt ellenőrzése alól”.

- 87 A Tanács szerint a két jogi eszköz, vagyis a 44/2001 rendelet és a tervezett megállapodás lényeges rendelkezéseinek azonosságára, valamint a tervezett megállapodás és a közösségi belső szabályok párhuzamos fejlődésének céljára tekintettel nem tűnik kizártnak, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a tervezett megállapodás egészének megkötésére.
- 88 Ugyanakkor az is lehetséges, hogy – az érintett tárgykörök közötti különbségre tekintettel – a tervezett megállapodás és a 44/2001 rendelet rendelkezéseinek azonossága nem releváns. Mivel a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése elismeri a tagállamok azon hatáskörét, hogy szabályozzák a bíróságok joghatóságát, ha az alperes lakóhelye nem valamely tagállamban van, semmi nem tiltja a tagállamok számára, hogy e rendelet szabályait – a szabályok sérelme nélkül – „átmásolják” nemzeti jogukba. A Tanácsot ezen értelmezésében a német, a görög, a portugál és a finn kormány, valamint Írország támogatja. A német kormány többek között kifejti, hogy csupán valamely rendelkezés konkrét megfogalmazásából nem lehet a közösségi hatáskör meglétére következtetni. A hatáskör-átruházás határozza meg, ki dönthet e rendelkezés megfogalmazásáról.
- 89 A Parlament Tizzano főtanácsnoknak a fent hivatkozott „nyitott égbolt”-ítéletekhez vezető ügyekben ismertetett indítványára hivatkozik, és úgy véli, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a tárgykörben.
- 90 A Parlament vitatja a Tanács érvelését, miszerint a tervezett megállapodás és a 44/2001 rendelet rendelkezéseinek azonossága kizárja a köztük lévő ellentmondást. Úgy véli, hogy egyrészt a közösségi hatáskör terjedelmének értékelésekor az ellentmondás megléte vagy hiánya nem meghatározó jelentőségű, másrészt az ilyen egyezmény alkalmazása e rendelet egyes szabályainak mellőzéséhez vezethet, tehát a kérdéses rendelkezések azonossága ellenére hátrányosan érintheti e szabályokat.

- 91 A Bizottság álláspontja szerint a tárgyalások céljának – a 44/2001 rendelet közös szabályait egyszerűen átvinni a nem közösségi államokkal való kapcsolatokra – az a következménye, hogy az ilyen tárgyalások lefolytatására irányuló közösségi hatáskör szükségszerűen kizárólagos.
- 92 A Bizottság emlékeztet a Brüsszeli Egyezmény és a Luganói Egyezmény párhuzamosságára és a köztük lévő kapcsolatra, és kifejti, hogy kizárólag azért került sor különálló egyezmény megkötésére, mert harmadik országokat nem lehetett felkérni arra, hogy csatlakozzanak az EK 293. cikkben alapuló és a Bíróságra hatáskört ruházó egyezményhez. A Bizottság előadja, hogy a két egyezmény egységes értelmezésének fenntartása érdekében különböző mechanizmusokat vezettek be.
- 93 A Bizottság álláspontja szerint a közös szabályoknak az új Luganói Egyezménybe történő egyszerű átvételének célja kizárja a tagállamok hatáskörét, mivel az nem lenne összeegyeztethető a közös piac egységével és a közösségi jog egységes alkalmazásával. Kizárólag a Közösség képes felügyelni saját közös szabályainak koherenciáját, ha azokat nemzetközi szintre emelik.
- 94 A Parlament a Bíróság ítélkezési gyakorlatával kapcsolatos érveket kiegészítve és szélesebb perspektívába helyezve felhívja a Bíróság figyelmét azokra a jogrendszertől és gyakorlati problémákra, amelyek egyes megállapodás esetén felmerülhetnek, nevezetesen annak szükségességére, hogy valamennyi tagállam számára lehetővé tegyék a megállapodás megerősítését. Kiemeli továbbá a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozatala során megvalósuló közösségi politika belső és külső aspektusa közötti koherencia követelményét.
- 95 Azon érveléssel kapcsolatban, hogy a tervezett megállapodás majd nem érinti hátrányosan a 44/2001 rendelet alkalmazását, hanem éppenséggel megerősíti a

rendeletet azért, hogy alkalmazását más európai országokra is kiterjeszti, a francia kormány – figyelembe véve, hogy e megállapodás harmadik országok mellett a Közösség valamennyi tagállamára is vonatkozik – felveti azt a kérdést, hogy nem kizárólag a Közösség jogosult-e saját szabályozásának kialakítására, függetlenül attól, hogy a tervezett megállapodás hátrányosan vagy kedvezően érinti a közösségi szabályozást. A tagállamok továbbra is hatáskörrel rendelkeznek olyan megállapodások harmadik országokkal való megkötésére, amelyek nem vonatkoznak valamennyi tagállamra, amennyiben ezek nem érintik a 44/2001 rendelet alkalmazását. E kormány álláspontja szerint tehát a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a tervezett megállapodás megkötésére.

A tagállamok és az intézmények szóbeli észrevételei

96 Azért, hogy az Európai Unióhoz a vélemény iránti kérelem benyújtását követően csatlakozott tagállamok észrevételeket tehessenek a vélemény iránti kérelemre vonatkozóan, a Bíróság 2004. október 19-én tárgyalást tartott. A tárgyaláson a Tanács, a cseh, a dán, a német, a görög, a spanyol, a francia kormány, Írország, a holland, a lengyel, a portugál és a finn kormány, valamint az Egyesült Királyság Kormányja, továbbá a Parlament és a Bizottság vett részt. A Bírósághoz előterjesztett észrevételek leginkább azt a négy kérdést érintették, amelyek tekintetében a Bíróság levélben álláspontjuk tárgyaláson történő kifejtésére hívta fel a tagállamokat és az intézményeket. Az említett kérdések a következő témákra vonatkoztak:

- az EK 61. és az EK 65. cikk – különösen az EK 65. cikkben szereplő „a belső piac megfelelő működéséhez szükséges” kifejezés – szövegének relevanciája;
- annak a kérdésnek a relevanciája, hogy valamely tagállam mennyiben jogosult tárgyalást folytatni például a valamely harmadik országgal kötendő, a 44/2001 rendeletben szabályozott kérdéseket rendező kétoldalú megállapodásról anélkül, hogy szükségképpen az e rendeletben szereplőkkel azonos szempontokat fogadna el;

- a bírósági joghatóságra, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések közötti különbségtétel lehetősége;
- a meglévő ítélkezési gyakorlat esetleges fejlesztésének vagy pontosításának szükségessége.

A Bíróság első kérdéséről

- 97 Az EK 61. és az EK 65. cikk szövegének és különösen az EK 65. cikkben szereplő „a belső piac megfelelő működéséhez szükséges” kifejezésnek a relevanciájára vonatkozóan a német kormány – a francia kormány, a Parlament és a Bizottság támogatásával – úgy véli, hogy e kifejezés csak annak értékelésében releváns, hogy a 44/2001 rendelet elfogadásakor a Közösség helyesen gyakorolta-e belső hatáskörét. A német kormány szerint e feltételt az EK 65. cikk alapján elfogadott valamennyi belső közösségi jogi aktusnak teljesítenie kell. Ezzel szemben az e rendeletben szabályozott tárgykörben a külső közösségi hatáskör létének megállapításához nem elengedhetetlen az, hogy a tervezett megállapodás maga is szükséges legyen a belső piac helyes működéséhez. E külső hatáskör ugyanis csupán attól függ, hogy e megállapodás mennyiben érinti hátrányosan vagy módosítja valamely belső közösségi jogi norma hatályát. A francia kormány álláspontja szerint, amennyiben az a körülmény, hogy az EK 65. cikk csupán a belső piac helyes működéséhez szükséges intézkedésekre utal, megfosztaná a Közösséget azon hatáskörétől, hogy nemzetközi szerződéseket kössön, úgy a fent hivatkozott ERTA-ítéleten alapuló ítélkezési gyakorlat semmisülne meg.
- 98 Ezzel szemben az Egyesült Királyság Kormánya – számos más kormány támogatásával – úgy véli, hogy az EK 65. cikk megfogalmazása rögzíti a belső közösségi szabályok hatályát és erősségét. E megfogalmazás alátámasztja, hogy a

44/2001 rendelet nem valósítja meg a tagállamok bírósági joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályainak teljes harmonizációját. Noha e rendelet több rendelkezése – így például az alperes Unióban lévő lakóhelyére alapított joghatóság általános szabálya – bizonyos külső hatállyal is rendelkezőnek tekinthető, a lényeg az, hogy e szabályok az Unió tagállamainak bírósági közötti joghatósági összeütközések megoldására irányuló belső szabályrendszer részei. Az EK 61. és az EK 65. cikk belső hatályára figyelemmel e cikkek nem képezhetik a Közösség nemzetközi hatáskörére vonatkozó szabályokat kimondó teljes közösségi kódex létrehozásának jogalapját.

- 99 Ezenkívül a cseh kormány – a görög, a spanyol és a finn kormány támogatásával – előadja, hogy az EK 61. és az EK 65. cikk megfogalmazása alátámasztja, hogy a belső piac helyes működésének különös célja korlátozza a belső közösségi hatáskört. Következésképpen ugyanez a cél a külső közösségi hatáskört is korlátozza. Egyébiránt a finn kormány úgy véli, hogy mivel a Luganói Egyezmény nem uniós részes államait nem érinti a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozása, sem a belső piac megvalósítása, aligha feltételezhető, hogy a tervezett megállapodás szükséges lenne a belső piac helyes működéséhez.

A Bíróság második kérdéséről

- 100 Annak a kérdésnek a relevanciájáról, hogy valamely tagállam mennyiben jogosult tárgyalást folytatni a valamely harmadik országgal kötendő, a 44/2001 rendeletben szabályozott kérdéseket rendező kétoldalú megállapodásról anélkül, hogy szükségképpen az e rendeletben szereplőkkel azonos szempontokat fogadna el, a Bírósághoz észrevételt előterjesztő kormányok nagy része és a Parlament úgy véli, az egyetlen releváns kérdés az, hogy a kétoldalú megállapodásból eredő kötelezettségek e rendelet hatálya alá tartoznak-e, vagy sem. Nincs tehát különbség aszerint, hogy ez a megállapodás tartalmilag megfelel-e a közösségi szabályoknak, vagy sem.

- 101 Ilyen kétoldalú megállapodást körültekintéssel kell megfogalmazni, biztosítandó, esetlegesen elválasztó záradék révén, hogy rendelkezései ne vonatkozzanak a 44/2001 rendeletben szabályozott tárgykörökre. A német, a görög és a finn kormány többek között azt állítja, hogy az ilyen záradék megléte a meghatározó. Ezzel szemben a Bizottság úgy véli, hogy az elválasztó záradék léte már önmagában a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében vett hátrányos érintettség bizonyítéka.
- 102 A tárgyaláson a spanyol kormány előadta, hogy a 44/2001 rendeletben szabályozottakon kívüli tárgykörökre nézve a tagállamok továbbra is rendelkeznek a harmadik államokkal történő szerződéskötés szabadságával. A 44/2001 rendeletben szabályozott tárgykörökről szóló egyezmények vonatkozásában a spanyol kormány – azt állítva, hogy egyes tagállamoknak különös érdekük fűződhet ahhoz, hogy valamely harmadik állammal tárgyalást folytassanak e tárgykörökről, a két állam közötti földrajzi közelség vagy történelmi kötelékek okán – a Bíróság ítélkezési gyakorlatának árnyalását kérte.
- 103 A Parlament álláspontja szerint ha valamely tagállam és egy harmadik állam kétoldalú megállapodásában a 44/2001 rendeletben meghatározottól, vagyis az alperes lakóhelyétől különböző joghatósági okot választanak, az szükségképpen hátrányosan érinti e rendeletet. Így például az állampolgárságot joghatósági okként használó megállapodás nem egyeztethető össze e rendelettel, mert az alkalmazott jogszabálytól és joghatósági októl függően két különböző bíróság rendelkezne joghatósággal.

A Bíróság harmadik kérdéséről

- 104 A bírósági joghatóságra, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések közötti esetleges különbségtétel szükségességéről többek között a cseh, a német, a görög, a portugál és a finn kormány azt állítja, hogy szükség van ilyen különbségtételre. Így például a finn kormány álláspontja szerint a 44/2001

rendelet rendszeréből kitűnik, hogy a bírósági joghatóságról, illetve a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló fejezetek nincsenek kapcsolatban. Tehát két, egymástól elkülönülő és önálló szabályozásról van szó, amelyeket ugyanaz a jogszabály tartalmaz.

105 Ezzel szemben a spanyol kormány úgy véli, hogy nem szabad ilyen különbséget tenni. Egyrészt megállapítható, hogy az említett rendelkezések hatálya olyan részeket is tartalmaz, amelyek nem tartoznak a közösségi jog hatálya alá. Másrészt – figyelemmel arra, hogy a 44/2001 rendelet célja a határozatok elismerésének és végrehajtásának egyszerűsítése – megállapítható, hogy a rendelkezések e két kategóriája egy egészet alkot.

106 Ehhez hasonlóan a Parlament és a Bizottság úgy véli: nem indokolt két részre bontani a tervezett megállapodást, és az egyikre a Közösség kizárólagos hatáskörét, a másokra pedig megosztott hatáskört megállapítani. A Bizottság álláspontja szerint a határozatok elismerésének és végrehajtásának egész egyszerűsített rendszere – a 44/2001 rendelettel bevezetett éppúgy, mint a Luganói Egyezményből adódó – azon alapul, hogy a joghatósági szabályok harmonizáltak, és hogy a tagállamok között elegendő kölcsönös bizalom áll fenn ahhoz, hogy a megkeresett állam bíróságainak ne kelljen esetről esetre megvizsgálniuk, hogy a származási államban betartották-e a bírósági joghatóságra vonatkozó szabályokat. Ebből a szempontból a joghatóság, illetve a határozatok elismerése és végrehajtása egymástól el nem különíthető tárgykörök.

A Bíróság negyedik kérdéséről

107 A jelenlegi ítélkezési gyakorlat esetleges fejlesztésének vagy pontosításának szükségességéről a Bírósághoz észrevételt előterjesztő kormányok nagy része a fent

hivatkozott ERTA-ítéleten alapuló ítélkezési gyakorlat tisztázását kívánja. Ezenkívül e kormányok osztják az Egyesült Királyság Kormányának írásbeli észrevételeiben előadott álláspontot, miszerint helyes lenne újragondolni az ezen ítélkezési gyakorlatban kimondott egyik szempontot, mégpedig azt, hogy a nemzetközi kötelezettségvállalások a közös szabályok által „jelentős részben” már szabályozott tárgykörhöz tartoznak. A spanyol kormány álláspontja szerint például a Bíróságnak rendkívüli óvatossággal kell eljárnia, mielőtt a jelen vélemény iránti kérelem tárgyát képező esetre alkalmazná a bennefoglalt külső hatásköröknek az olyan gazdasági ügyekre kidolgozott tanát, amelyekben az alkalmazandó szempontok lényegesen eltérnek a nemzetközi magánjog területén irányadó szempontoktól. Írország álláspontja szerint a bennefoglalt külső közösségi hatáskör létének megállapításához teljes harmonizációra lenne szükség.

108 Ezzel szemben a francia kormány és a Bizottság álláspontja szerint a Közösség kizárólagos hatásköre azon alapul, hogy az új Luganói Egyezmény célja az, hogy a 44/2001 rendelet által létrehozott együttműködési rendszert harmadik államokra is kiterjessze.

109 Végül annak a pusztán körülménynek a relevanciájáról szólva, hogy a tervezett megállapodás célja a közösségi szabályok megkettőzése, a kormányok nagy része előadja, hogy a tagállamok számára semmi sem tiltja, hogy a közösségi jog rendelkezéseit átvegyék a Közösség külső hatáskörébe nem tartozó nemzetközi jogi kötelezettségvállalásaikba. A központi kérdés nem a hatáskörök párhuzamossága, hanem az, hogy a tervezett megállapodás hátrányosan érintheti-e a közösségi belső szabályokat.

A Bíróság álláspontja

A kérelem elfogadhatóságáról

110 A Tanács vélemény iránti kérelme az új Luganói Egyezmény megkötése hatáskörének kizárólagos vagy megosztott jellegére vonatkozik.

- 111 A Tanács az EK 300. cikk (6) bekezdésében szereplő intézmények egyike. A tervezett megállapodás tárgyát és lényeges tartalmát kellően leírták, ahogy azt a Bíróság megköveteli (az 1979. október 4-i 1/78. sz. vélemény [EBHT 1979., 2871. o.] 35. pontja és a fent hivatkozott 2/94. sz. vélemény 10–18. pontja).
- 112 Egyébiránt a Bíróság állandó értelmezése szerint a Közösség és a tagállamok közötti, harmadik államokkal meghatározott megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskörök megosztásának kérdéseiről ki lehet kérni a Bíróság véleményét (lásd a fent hivatkozott 2/00. sz. vélemény 3. pontját). Az eljárási szabályzat 107. cikkének 2. §-a megerősíti ezt az értelmezést.
- 113 Következésképpen a vélemény iránti kérelem elfogadható.

Az ügy érdeméről

A Közösség nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó hatásköréről

- 114 A Közösség nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó hatásköre nemcsak a Szerződésben írt kifejezett felhatalmazásból adódhat, hanem hallgatólagosan a Szerződés más rendelkezéseiből és a Közösség intézményei által az e rendelkezések alapján elfogadott jogi aktusokból is következhet (lásd a fent hivatkozott ERTA-ítélet 16. pontját). A Bíróság emellett arra a következtetésre jutott, hogy minden esetben, amikor a közösségi jog valamely meghatározott cél elérése érdekében belső hatáskört juttat az említett intézmények számára, a Közösség erre vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányában is hatáskörrel rendelkezik az e cél eléréséhez szükséges nemzetközi jogi kötelezettségek vállalására (a fent hivatkozott 1/76. sz. vélemény 3. pontja és a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 7. pontja).

- 115 A Közösség e hatásköre lehet kizárólagos, vagy a tagállamokkal megosztott. A kizárólagos hatáskörrel a Bíróság megállapította, hogy a fent hivatkozott 1/76. sz. véleményben szereplő eset az, amikor a belső hatáskör célszerűen csak a külső hatáskörrel együtt gyakorolható (lásd a fent hivatkozott 1/76. sz. vélemény 4. és 7. pontját, valamint a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 85. pontját), mivel nemzetközi megállapodás megkötése szükséges a Szerződés olyan céljainak eléréséhez, amelyek önálló szabályok alkotásával nem valósíthatók meg (lásd különösen a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 57. pontját).
- 116 A Bíróság a fent hivatkozott ERTA-ítélet 17. pontjában mondta ki azt az elvet, amely szerint közös szabályok elfogadása esetén a tagállamok már nem jogosultak harmadik államokkal – sem egyénileg, sem közösen – az e szabályokat hátrányosan érintő kötelezettséget létrehozó szerződést kötni. A Közösség ilyen esetben is kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a nemzetközi megállapodások megkötésére.
- 117 A jelen véleményben szereplő esetben ez az elv az irányadó annak eldöntésére, hogy a Közösség külső hatásköre kizárólagos-e, vagy sem.
- 118 A fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 11. pontjában a Bíróság kimondta, hogy ez az elv alkalmazandó a szabályok közös politikához nem tartozó tárgykörben történő elfogadása esetén is, különösen olyan tárgykörben, ahol harmonizációs rendelkezéseket hoztak.
- 119 A Bíróság e tekintetben emlékeztetett arra, hogy az EK 10. cikk a Szerződés célkitűzéseinek megfelelő valamennyi tárgykörben arra kötelezi a tagállamokat, hogy segítsék elő a Közösség feladatainak teljesítését, és tartózkodjanak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti a Szerződés célkitűzéseinek megvalósítását (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 10. pontja).

- 120 A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a vegyi anyagok biztonságos munkahelyi használatáról szóló, 170. számú egyezményének a már nagyrészt a közösségi szabályok által szabályozott tárgykörbe tartozó III. részéről állást foglalva a Bíróság figyelembe vette, hogy e szabályokat – az egyre teljesebb harmonizáció érdekében – 25 év alatt fokozatosan fogadták el, és hogy e közösségi szabályok célja egyrészt a tagállamok jogszabályai közötti különbségekből eredő kereskedelmi akadályok megszüntetése, másrészt pedig a lakosság és a környezet védelmének egyidejű biztosítása. A Bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy az egyezmény ezen része hátrányosan érintheti a közösségi szabályokat, és így a tagállamok a közösségi kereten kívül nem vállalhatnak ilyen kötelezettségeket (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 25. és 26. pontja).
- 121 A fent hivatkozott 1/94. sz. véleményben és a „nyitott égbolt”-ítéletekben a Bíróság három feltételezett esetet sorolt fel, amelyekben elismerte a Közösség kizárólagos hatáskörét. E három eset – amelyekről a jelen vélemény iránti kérelem keretében komoly vita folyt, és amelyekre a jelen vélemény 45. pontja emlékeztet – azonban csak példa, és megfogalmazásuk a Bíróság által figyelembe vett különleges összefüggéseken alapul.
- 122 Sokkal általánosabb megfogalmazásban ugyanis a Bíróság a Közösség kizárólagos hatáskörét ismerte el olyankor, amikor az, hogy a tagállamok kössék meg a megállapodást, nem egyeztethető össze a közös piac egységével és a közösségi jog egységes alkalmazásával (a fent hivatkozott ERTA-ítélet 31. pontja), vagy amikor a meglévő közösségi rendelkezések – így például a harmadik államok állampolgáraival szemben alkalmazandó bánásmódra vonatkozó rendelkezések vagy meghatározott kérdésben a teljes harmonizációt tartalmazó jogalkotási aktusok – jellege folytán a tárgykörben létrejött bármiféle megállapodás a fent hivatkozott ERTA-ítélet értelmében szükségképpen hátrányosan érintené a közösségi szabályokat (lásd, ebben az értelemben, a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 95. és 96. pontját, valamint a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 83. és 84. pontját).

- 123 Ezzel szemben a Bíróság nem ismerte el a Közösség kizárólagos hatáskörét olyan esetekben, amikor a közösségi rendelkezések minimumkövetelményeinek és a nemzetközi egyezmény rendelkezései minimumkövetelményeinek jellege folytán a nemzetközi egyezmény nem gátolhatta a közösségi jog tagállamok általi teljes alkalmazását (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 18. pontja). Ugyanígy a Bíróság nem ismerte el a Közösség kizárólagos hatáskörének azon kockázattal indokolt szükségességét, hogy a kétoldalú megállapodások a belső piacon torzíthatják a szolgáltatások áramlását, és kimondta, hogy a Szerződés alapján az intézményeket semmi nem akadályozza abban, hogy az általuk megállapítandó közös szabályok szerint egyeztetett fellépést szervezzenek a harmadik államokkal szemben, vagy hogy előírják a tagállamok által kifelé tanúsítandó magatartást (a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 78. és 79. pontja, valamint a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 85. és 86. pontja).
- 124 Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a Közösség csak a ráruházott hatáskörökkel rendelkezik, és ezért a hatáskör fennállásának – ráadásul a Szerződésben nem kifejezetten előírt és kizárólagos hatáskör fennállásának – a tervezett megállapodás és a hatályos közösségi jog közötti viszony konkrét elemzéséből levont olyan következtetéseken kell alapulnia, amelyekből kitűnik, hogy a megállapodás megkötése a közösségi szabályokat hátrányosan érintheti.
- 125 Egyes esetekben a közösségi szabályok és a tervezett megállapodás hatálya alá tartozó tárgykörök vizsgálata és összehasonlítása elegendő a közösségi szabályok bármiféle hátrányos érintettségének kizárásához (a fent hivatkozott 1/94. sz. vélemény 103. pontja, a fent hivatkozott 2/92. sz. vélemény 34. pontja és a fent hivatkozott 2/00. sz. vélemény 46. pontja).
- 126 Nem szükséges azonban, hogy a tervezett megállapodás és a közösségi szabályok hatálya alá tartozó tárgykörök között teljes egybeesés legyen. Ha azt kell meghatározni, hogy teljesül-e a „közösségi szabályok által jelentős részben már szabályozott tárgykör” feltétel (a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 25. és 26. pontja), az elemzésnek nemcsak a kérdéses szabályok terjedelmére kell irányulnia, hanem azok jellegére és tartalmára is. Az adott tárgykörben nemcsak a közösségi jog aktuális állapotát fontos figyelembe venni, hanem továbbfejlődésének perspektíváit is, ha az az elemzés idején előrelátható (lásd, ebben az értelemben, a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 25. pontját).

- 127 A szabályozott tárgykör terjedelmén kívül a közösségi szabályok jellegének és tartalmának figyelembevétele a Bíróság jelen vélemény 123. pontjában említett ítélkezési gyakorlatában is jelentkezik, miszerint a közösségi rendelkezések minimumkövetelményeinek és a nemzetközi egyezmény rendelkezései minimumkövetelményeinek jellege folytán még akkor is a hátrányos érintettség hiányára lehet következtetni, ha a közösségi szabályok és a nemzetközi egyezmény ugyanazt a tárgykört szabályozza.
- 128 Végeredményben a közösségi jog teljes érvényesülésének megóvása érdekében alapvető fontosságú a közösségi szabályok egységes és koherens alkalmazásának és az általuk létrehozott rendszer helyes működésének biztosítása.
- 129 A közösségi jog és a tervezett megállapodás közötti ellentmondások elkerülésére irányuló kezdeményezés egyébként nem ment fel annak – e megállapodás megkötése előtti – meghatározása alól, hogy e megállapodás hátrányosan érintheti-e a közösségi szabályokat (ebben az értelemben lásd különösen a fent hivatkozott 2/91. sz. vélemény 25. pontját, valamint a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 101. és 105. pontját).
- 130 E tekintetben az, hogy a megállapodásban úgynevezett „elválasztó” záradék található, amely szerint e megállapodás nem érinti a közösségi jog vonatkozó szabályainak tagállami alkalmazását, nem jelent biztosítékot arra, hogy a megállapodás rendelkezései – a hatályok elhatárolásának köszönhetően – nem érintik a közösségi szabályokat, hanem éppen ellenkezőleg: e szabályok hátrányos érintettsége mellett szóló bizonyítéknak tűnhet. A megállapodás végrehajtása során keletkező bármiféle összeütközés megelőzésére irányuló ilyen mechanizmus önmagában nem meghatározó körülmény annak a kérdésnek a – megállapodás megkötése előtt esedékes – megválaszolásában, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e e megállapodás megkötésére, vagy a hatáskör a tagállamokat illeti meg (lásd, ebben az értelemben, a fent hivatkozott, Bizottság kontra Dánia ítélet 101. pontját).

- 131 Végül a közösségi szabályok jogalapja, különösen pedig a belső piac megfelelő működésének az EK 65. cikkben előírt követelménye önmagában nem releváns annak vizsgálatakor, hogy valamely nemzetközi megállapodás hátrányosan érinti-e a közösségi szabályokat. Valamely belső szabályozás jogalapját ugyanis annak fő összetevője határozza meg, míg az a szabály, amelynek érintettsége vizsgálandó, akár e szabályozás járulékos összetevője is lehet. A Közösség kizárólagos hatáskörének célja többek között a közösségi jog hatékony érvényesülésének és a közösségi szabályozás révén létrehozott rendszer megfelelő működésének biztosítása, függetlenül a Szerződés azon rendelkezésében előírt esetleges korlátoktól, amelyre az intézmények e szabályok elfogadása érdekében támaszkodtak.
- 132 Ha valamely nemzetközi megállapodás a tagállamok törvényi vagy rendeleti rendelkezéseinek harmonizálását megkívánó rendelkezéseket tartalmaz olyan tárgykörben, amelyben a Szerződés e harmonizálást kizárja, akkor a Közösségnek nincsen hatásköre e megállapodás megkötésére. A Közösség külső hatáskörének ezen korlátai magát a hatáskört érintik, nem pedig annak kizárólagos jellegét.
- 133 Az eddigiekből az következik, hogy átfogó és konkrét elemzést kell végezni annak megállapítása érdekében, hogy a Közösség rendelkezik-e hatáskörrel valamely nemzetközi megállapodás megkötésére, és hogy ez a hatáskör kizárólagos-e. Tehát az arról való megbizonyosodás érdekében, hogy a megállapodás nem sérti a közösségi szabályok egységes és koherens alkalmazását és az általuk létesített rendszer megfelelő működését, nemcsak a közösségi szabályok és a tervezett megállapodás rendelkezéseinek hatálya alá tartozó tárgykört kell figyelembe venni – már amennyiben e rendelkezések ismertek –, hanem e szabályok és rendelkezések jellegét és tartalmát is.

A Közösségnek az új Luganói Egyezmény megkötésére vonatkozó hatásköréről

- 134 A vélemény iránti kérelem nem arra vonatkozik, hogy a Közösségnek van-e hatásköre a tervezett megállapodás megkötésére, hanem arra, hogy e hatáskör

kizárólagos-e, vagy megosztott. E tekintetben elegendő annyit megállapítani, hogy a Közösség már fogadott el belső szabályokat a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról: az EK 61. cikk c) pontja és az EK 67. cikk (1) bekezdése alapján a 44/2001 rendeletet, illetve az ágazati szabályozásokban szereplő különös rendelkezéseket, mint például a 40/94 rendelet X. címét vagy a 96/71 irányelv 6. cikkét.

135 A 44/2001 rendeletet azért fogadták el, hogy a tagállamok között – Dánia kivételével – felváltsa a Brüsszeli Egyezményt. A rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazandó, az 1. cikkében meghatározott korlátozott hatállyal. Mivel a rendelet célkitűzését és rendelkezéseit nagyrészt a Brüsszeli egyezményből vették át, szükség esetén utalni kell a Bíróság ezen egyezményről adott értelmezésére.

136 A tervezett megállapodás célja a – 44/2001 rendelet ötödik preambulumbekkezdésében a „Brüsszeli Egyezménnyel párhuzamos egyezménynek” minősített – Luganói Egyezmény felváltása.

137 Igaz ugyan, hogy a fent említett két egyezmény felülvizsgálatából és az új Luganói Egyezmény tárgyalási irányelveiből adódó szöveg ismert, mégis fontos hangsúlyozni, hogy a később elfogadandó végleges szöveg tekintetében még nem beszélhetünk bizonyosságról.

138 A 44/2001 rendelet és a tervezett megállapodás is két fő részből áll. Az említett megállapodás első része a bírósági joghatósági szabályokat tartalmazza, amelyek olyanok, mint a 44/2001 rendelet II. fejezetének tárgyát képező szabályok, és mint a jelen vélemény 134. pontjában említett különös rendelkezések. A második rész a

határozatok elismerésének és végrehajtásának szabályait tartalmazza, amelyek olyanok, mint a 44/2001 rendelet III. fejezetének tárgyát képező szabályok. E két részt külön-külön kell vizsgálni.

– A bírósági joghatósági szabályokról

- 139 A bírósági joghatósági szabályok célja annak meghatározása, hogy adott esetben melyik bíróság rendelkezik joghatósággal valamely jogvita eldöntésére. Evégett a jogszabály olyan kritériumot tartalmaz, amely lehetővé teszi a jogvitának a joghatósággal rendelkező bírósághoz való „hozzárendelését”. A hozzárendelési kritériumok nem egyformák, leginkább a jogvita tárgya szerint változnak. De tekintettel lehetnek a kereset benyújtásának időpontjára, a felperes vagy az alperes jellemzőire vagy bármely más körülményre is.
- 140 A különböző jogrendekben alkalmazott joghatósági okok sokfélesége a joghatósági szabályok közötti összeütközéshez vezet. Ezeket a fórum állama jogának kifejezett rendelkezésével vagy a különböző jogrendek közös általános elveinek alkalmazásával lehet feloldani. Az is előfordulhat, hogy a törvény a felperesre bízta, hogy válasszon a más-más joghatósági okok alapján joghatósággal rendelkező, különböző bíróságok közül.
- 141 Ebből adódóan a különböző jogrendekben kidolgozott különböző joghatósági okokat használó, eltérő joghatósági szabályok közötti összeütközések megoldására szolgáló nemzetközi szabályozás különösen összetett rendszert alkot, amelynek a koherencia érdekében a lehető legátfogóbbnak kell lennie. E szabályrendszerben a legkisebb hézag is azt eredményezheti, hogy ugyanazon jogvita elbírálására több

bíróságnak lesz joghatósága, vagy hogy megszűnik a bírósági jogvédelem, mivel egyetlen bíróság sem rendelkezik joghatósággal a jogvita elbírálására.

- 142 A tagállamok vagy a Közösség és a harmadik államok között kötött nemzetközi megállapodásokban e joghatósági összeütközést rendező szabályok szükségképpen nem csupán a harmadik államok, de egyben a tagállamok bíróságai joghatóságának szempontjait is megállapítják, következésképpen a 44/2001 rendeletben szabályozott tárgyköröket érintik.
- 143 E rendelet – közelebről II. fejezetének – célja a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági joghatósági szabályok egységesítése, nemcsak a közösségen belüli ügyekben, hanem a közösségen kívüli elemet tartalmazó ügyekben is, annak érdekében, hogy megszüntessék a belső piac működésének a tárgykörre vonatkozó nemzeti jogszabályok eltéréseiből eredő esetleges akadályait (lásd a 44/2002 rendelet második preambulumbekzdését és a Brüsszeli Egyezményvel kapcsolatban a C-281/02. sz. Owusu-ügyben 2005. március 1-jén hozott ítélet [EBHT 2005., I-1383. o.] 34. pontját).
- 144 E rendelet átfogó rendszert alkotó szabályokat tartalmaz, amelyek nemcsak a különböző tagállamok közötti kapcsolatokban alkalmazandók – minthogy hol a különböző tagállamok bíróságai előtt folyamatban lévő ügyekre, hol valamely tagállam bíróságainak más tagállamban elismerendő és végrehajtandó határozataira vonatkoznak –, hanem a valamely tagállam és valamely harmadik állam közötti kapcsolatban is.
- 145 A Brüsszeli Egyezmény tárgyában határozva a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a joghatósági szabályok alkalmazásához külföldi elem megléte szükséges, és hogy a kérdéses jogviszony nemzetközi jellege – a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének alkalmazhatósága érdekében – nem szükségképpen abból adódik, hogy a per tárgya vagy az egyes felek lakóhelye okán több szerződő állam is érintett. Valamely szerződő

állam és valamely harmadik állam érintettsége – például a felperes és az egyik alperes lakóhelye az egyik államban, a jogvita tényállásának helyszíne pedig a másik államban van – szintén nemzetközi jelleget adhat a szóban forgó jogviszonynak. Ez a helyzet ugyanis a bírósági joghatóság meghatározása tekintetében kérdéseket vet fel a szerződő államban, és a Brüsszeli Egyezmény egyik célja – mint az preambulumának harmadik preambulumbekzdéséből kiderül – pontosan a bírósági joghatóság meghatározása (a fent hivatkozott Owusu-ítélet 25. és 26. pontja).

- 146 A Bíróság ezenkívül megállapította, hogy a Brüsszeli Egyezménynek a kizárólagos joghatóságra, illetve a joghatóságról történő kifejezett megállapodásra vonatkozó szabályai esetleg a csupán egy szerződő államot és egy vagy több harmadik államot érintő jogviszonyokra is alkalmazhatók (a fent hivatkozott Owusu-ítélet 28. pontja). A Bíróság a Brüsszeli Egyezménynek a perfüggőségről és az összefüggő perekről, illetve az elismerésről és a végrehajtásról szóló szabályai kapcsán – amelyek a különböző szerződő államok bíróságai előtt folyamatban lévő eljárásokra vagy a valamely szerződő állam bíróságai által más szerződő államban történő elismerésük és végrehajtásuk céljával hozott határozatokra vonatkoznak – azt is kimondta, hogy a kérdéses eljárásokkal és határozatokkal kapcsolatos jogviták – valamely szerződő állam és valamely harmadik állam érintettsége révén – nemzetközi jelleget is ölthetnek, és így a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkében kimondott általános joghatósági szabály alkalmazásához vezethetnek (a fent hivatkozott Owusu-ítélet 29. pontja).

- 147 Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy a 44/2001 rendelet tartalmaz a viszonyát a közösségi jog más, jelenlegi vagy jövőbeli rendelkezéseivel szabályozó rendelkezéseket. 67. cikkében fenntartja a közösségi jogi aktusokban, illetve az ilyen jogi aktusokkal összehangolt nemzeti jogrendszerekben a joghatóságra, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozóan egyes különös jogterületeket szabályozó rendelkezések alkalmazását. A rendelet 71. cikkének (1) bekezdése fenntartja azon egyezmények alkalmazását, amelyek ugyanazt a tárgyat szabályozzák, mint azok a korábbi rendelkezések, amelyeknek a tagállamok részesei. E tekintetben ugyanezen cikk (2) bekezdésének a) pontjából az következik, hogy a rendelet még

akkor sem akadályozza az ilyen egyezményben részes tagállam bíróságát, hogy ezen egyezményre alapozva állapítsa meg joghatóságát, ha az alperes olyan tagállamban rendelkezik lakóhellyel, amely nem részese ezen egyezménynek.

148 Tekintettel a 44/2001 rendelet által a bírósági joghatósági összeütközések elkerülésére létrehozott szabályrendszer átfogó és koherens jellegére, 4. cikkének (1) bekezdését, miszerint „[h]a az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát a 22. és 23. cikk alapján [helyes fordítás: joghatóságát – a 22. és a 23. cikk rendelkezéseinek alkalmazására is figyelemmel –] az adott tagállam joga határozza meg”, akként kell értelmezni, hogy az a rendelettel létrehozott rendszer része, mivel a rendelet az adott esetet a megkeresett bíróság tagállamának jogszabályaira való utalással szabályozza.

149 Az adott nemzeti jogszabályokra való utalásról szólva – még ha el fogadnánk is, hogy az megalapozhatja a tagállamok nemzetközi megállapodás kötésére irányuló hatáskörét – meg kell állapítani, hogy éppen a 4. cikk (1) bekezdésének szövege alapján az egyetlen felhasználható joghatósági ok az alperes lakóhelye, már amennyiben nem a rendelet 22. és 23. cikkét kell alkalmazni.

150 Ezenkívül a tervezett megállapodás még a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdésében írt szabály betartása esetén is összeütközésbe kerülhet e rendelet más rendelkezéseivel. Így például a valamely tagállamon kívüli székhelyű jogi személy alperes esetén e megállapodás – az alperes lakóhelye szempontjának alkalmazásával – összeütközésbe kerülhet e rendeletnek a jogi személyiséggel nem rendelkező fióktelepre, képviselőre vagy más telephelyre vonatkozó rendelkezéseivel, így pl. biztosítási jogvitákban a 9. cikk (2) bekezdésével, fogyasztói szerződéssel kapcsolatos jogvitákban a 15. cikk (2) bekezdésével és egyedi munkaszerződéssel kapcsolatos jogvitákban a 18. cikk (2) bekezdésével.

- 151 Így magának a 44/2001 rendeletnek a vizsgálatából az adódik, hogy – a joghatósági szabályok benne előírt átfogó és koherens rendszere folytán – a bírósági joghatósági összeütközések elkerülését célzó szabályoknak az e rendelethez hasonlóan szintén átfogó rendszerét létrehozó bármely nemzetközi megállapodás hátrányosan érintheti a rendelet joghatósági szabályait. Az elemzést azonban annak vizsgálatával kell folytatni, hogy a tervezett megállapodás alátámasztja-e az ezt a következtetést.
- 152 Az új Luganói Egyezmény célja ugyanaz lenne, mint a 44/2001 rendeleté, ám területi hatálya kiterjedtebb lenne. Rendelkezései ugyanazt a rendszert valósítanák meg, mint a 44/2001 rendelet, többek között ugyanazon joghatósági szabályok felhasználásával, ami a Bírósághoz észrevételt előterjesztő kormányok többségének álláspontja szerint biztosítaná e két jogi eszköz koherenciáját, és így kiküszöbölné, hogy az egyezmény hátrányosan érintse a közösségi szabályokat.
- 153 A közösségi szabályok és a tervezett megállapodás rendelkezéseinek célja és megfogalmazása ugyan olyan tényezők, amelyeket a szabályok megállapodás általi hátrányos érintettségének vizsgálatakor figyelembe kell venni, önmagukban mégsem bizonyíthatják ezen érintettség hiányát. Az ugyanazon joghatósági szabályok alkalmazásából eredő koherencia nem ugyanazt jelenti, mint a hátrányos érintettség hiánya, mivel a tervezett megállapodás valamely joghatósági szabályának alkalmazása azt eredményezheti, hogy a 44/2001 rendelet rendelkezései értelmében joghatósággal rendelkező bírósághoz képest más bíróságot jelölnek ki. Minthogy az új Luganói Egyezmény a 44/2001 rendelet 22. és 23. cikkével azonos cikkeket tartalmaz, ennek alapján az ezen egyezményben részes harmadik államot jelölik ki joghatósággal rendelkező fórumként, noha az alperes lakóhelye valamely tagállamban van; ezen egyezmény hiányában ez utóbbi állam lenne a joghatósággal rendelkező fórum, míg ezen egyezmény alapján a harmadik állam.
- 154 Az új Luganói Egyezmény a jelenlegi egyezmény 54b. cikkében szereplőhöz hasonló elválasztó záradékot tartalmazna. Mint azonban azt a jelen vélemény 130. pontja kimondja, az ilyen záradék, amelynek célja a két jogi eszköz alkalmazása során felmerülő összeütközések megelőzése, önmagában még nem teszi megválaszolha-

tóvá a tervezett megállapodás megkötése előtt felmerülő kérdést, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e a megállapodás megkötésére. Éppen ellenkezőleg: az ilyen záradék annak veszélyét jelezheti, hogy e megállapodás rendelkezései hátrányosan érinthetik a közösségi szabályokat.

- 155 Egyébiránt, mint azt a Bizottság előadta, a nemzetközi magánjogi megállapodásokban az elválasztó záradék különleges jellegű, és más, mint a klasszikus elválasztó záradék. A jelen ügyben nem a 44/2001 rendelet alkalmazásának megóvása a cél minden olyan esetben, amikor csak lehetséges, hanem e rendelet és az új Luganói Egyezmény viszonyának koherens szabályozása.
- 156 Ezenkívül megállapítandó, hogy a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (1) bekezdésében szereplő elválasztó záradék az ugyanezen cikk (2) bekezdésének a) és b) pontja alóli kivételeket tartalmaz.
- 157 A Luganói Egyezmény 54b. cikke (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy mindenképpen alkalmazni kell ezen egyezményt, ha az alperes lakóhelye olyan szerződő állam területén található, amely nem tagja az Európai Uniónak. Márpedig abban az esetben például, ha az alperes valamely tagállamban jogi személyiséggel nem rendelkező fiókteleppel, képvisellel vagy más telephellyel rendelkező jogi személy, ez a rendelkezés érintheti a 44/2001 rendelet alkalmazását, például biztosítási jogvitákban a 9. cikk (2) bekezdését, fogyasztói szerződéssel kapcsolatos jogvitákban a 15. cikk (2) bekezdését és egyedi munkaszerződéssel kapcsolatos jogvitákban a 18. cikk (2) bekezdését.
- 158 Ugyanez a helyzet a Luganói Egyezményben szereplő elválasztó záradék alóli másik két kivétellel is: egyrészt az 54b. cikk (2) bekezdése a) pontjának vége szerinti kivétel esetén, amikor az egyezmény kizárólagos joghatóságról szóló 16., illetve a

joghatóságot kikötő megállapodásról szóló 17. cikk olyan szerződő állam bíróságait ruházta fel joghatósággal, amely nem tagja az Európai Uniónak; másrészt az 54b. cikk (2) bekezdésének b) pontja szerinti kivétel esetén, az egyezmény 21. és 22. cikkében szabályozott perfüggőség és összefüggő jogviták tárgyában, amikor a keresetet olyan szerződő államban nyújtják be, amely nem tagja az Európai Uniónak, illetve olyanban, amely tagja az Uniónak. Az egyezmény e kivételek körében történő alkalmazása ugyanis megakadályozhatja a 44/2001 rendeletben előírt joghatósági szabályok alkalmazását.

159 Egyes kormányok, különösen a portugál kormány, azt állítják, hogy e néhány kivétel nem teheti kétségessé a tagállamoknak a tervezett megállapodás megkötésére irányuló hatáskörét, mivel azt e megállapodás lényegi rendelkezései alapján kell meghatározni. Írország ugyanígy azzal érvel, hogy elegendő lenne, ha az e kivételekkel kapcsolatos rendelkezéseket csak a Közösség tárgyalná meg, a tagállamok pedig továbbra is hatáskörrel rendelkezének e megállapodás többi rendelkezésének megkötésére.

160 Hangsúlyozni kell azonban, hogy a tervezett megállapodás lényegi rendelkezései – mint azt a jelen vélemény 151–153. pontja is kimondja – hátrányosan érinthetik a 44/2001 rendeletben előírt joghatósági szabályok átfogó és koherens jellegét. Az elválasztó záradék alóli kivételek, valamint a tárgyalásokon a Közösség jelenlétének Írország által említett szükségessége csupán azt jelzi, hogy adott körülmények között fennállhat a közösségi szabályok hátrányos érintettsége.

161 Az új Luganói Egyezmény joghatóságra vonatkozó rendelkezéseinek elemzéséből az következik, hogy e rendelkezések hátrányosan érintik a bírósági joghatóságról szóló közösségi szabályok egységes és koherens alkalmazását és az e szabályokkal létrehozott rendszer megfelelő működését.

– A polgári és kereskedelmi ügyekben a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályokról

162 A Bírósághoz észrevételt előterjesztő kormányok többsége azt állítja, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályok a joghatósági szabályoktól elkülöníthető tárgykört alkotnak, ami a közösségi szabályoknak a tervezett megállapodás általi hátrányos érintettségének külön vizsgálatát indokolja. E tekintetben a kormányok előadják, hogy a 44/2001 rendelet hatálya korlátozott, mivel az elismerés csak a más tagállamokban hozott határozatokra vonatkozik, és hogy nem minden, ettől különböző hatályú, a „Közösségen kívüli” határozatokra vonatkozó megállapodás érintheti hátrányosan a közösségi szabályokat.

163 Mint azt azonban más kormányok, valamint a Parlament és a Bizottság állítják, megállapítandó, hogy a 44/2001 rendeletben szereplő joghatósági szabályok, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok nem elkülönült és önálló egységet alkotnak, hanem szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Mint arra a Bizottság a tárgyaláson emlékeztetett, a rendelet 33. cikkének (1) bekezdésében előírt egyszerűsített elismerési és végrehajtási rendszert – miszerint az egyik tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül el kell ismerni, és amely főszabály szerint ugyanezen rendelet 35. cikkének (3) bekezdése alkalmazásával azt eredményezi, hogy a származási tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül – a tagállamok közötti kölcsönös bizalom, különösen a megkeresett állam bíróságának a származási állam bírósága iránti bizalma indokolja, figyelemmel különösen a rendelet II. fejezetében előírt közvetlen joghatósági szabályokra. A Brüsszeli Egyezményről Paul Jenard által készített jelentés (HL 1979. C 59., 1. o., 46. o.) így fogalmaz: „A II. címben szereplő igen szigorú joghatósági szabályok és a mulasztó alperesnek a 20. cikkben nyújtott biztosítékok lehetővé tették, hogy az elismerés vagy a végrehajtás iránti kérelem ügyében eljáró bíróságnak ne kelljen a származási bíróság joghatóságát felülvizsgálnia” [nem hivatalos fordítás].

- 164 A 44/2001 rendelet több rendelkezése is bizonyítja a határozatok elismerése és végrehajtása, illetve a joghatósági szabályok közötti kapcsolat fennállását. Így a származási bíróság joghatóságának vizsgálatát e rendelet 35. cikkének (1) bekezdése kivételképpen tartja fenn, a rendelet kizárólagos joghatóságról szóló, valamint biztosítási ügyekben, illetve fogyasztói szerződésekre irányadó joghatóságról szóló rendelkezéseivel kapcsolatban. Ugyanezen rendelet 71. cikke (2) bekezdésének b) pontja és 72. cikke szintén ilyen kapcsolatot állít fel a joghatósági szabályok és a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályok között.
- 165 A 44/2001 rendelet rendelkezései egyébiránt figyelembe veszik az ugyanazon felek ügyében különböző bíróságok által hozott határozatok összeütközésének lehetőségeit is. Így e rendelet 34. cikkének 3. pontja kimondja, hogy a határozat nem ismerhető el, ha összeegyeztethetetlen az azonos felek közötti jogvitában a megkeresett tagállamban hozott határozattal, míg ugyanezen cikk 4. pontja előírja, hogy a határozat nem ismerhető el, ha összeegyeztethetetlen az ugyanazon tárgyban és ugyanazon jogalpból származó, ugyanazon felek közötti eljárásban más tagállamban vagy harmadik államban hozott korábbi határozattal, feltéve, hogy a korábbi határozat a megkeresett tagállamban megfelel az elismerés feltételeinek.
- 166 Ezenkívül – mint azt a jelen vélemény 147. pontja kimondja – az említett rendelet 67. cikke nemcsak a közösségi jog más, jelenlegi vagy jövőbeli rendelkezéseivel szabályozza a rendelettel létrehozott rendszer viszonyát, de a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló közösségi szabályokat érintő fennálló megállapodásokkal is, függetlenül attól, hogy e megállapodások tartalmazzak-e joghatósági, illetve a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályokat, vagy nem.
- 167 Ugyanis a 44/2001 rendelet 71. cikkében említett olyan megállapodásokról szólva, amelyeknek a tagállamok részesei, e cikk (2) bekezdése b) pontjának első albekezdése kimondja: „a valamely tagállamban az egyes különös [helyes fordítás: tagállamban valamely különös] jogterületről szóló egyezmény alapján joghatósággal

rendelkező bíróság által hozott határozatot más tagállamban e rendelettel összhangban kell elismerni és végrehajtani”. Ugyanezen rendelkezés második albekezdése kimondja: „[a]mennyiben az egyes különös [helyes fordítás: amennyiben valamely különös] jogterületről szóló egyezmény, amelyben mind a származási tagállam, mind a megkeresett tagállam részes, a határozatok elismeréséhez vagy végrehajtásához feltételeket állapít meg, e feltételeket kell alkalmazni”. Végül e rendelet 72. cikke ekként rendelkezik: „E rendelet nem érinti azokat a megállapodásokat, amelyekben a tagállamok e rendelet hatályba lépését megelőzően a Brüsszeli Egyezmény 59. cikke alapján vállalták, hogy nem ismerik el különösen más szerződő államokban olyan harmadik országban lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező alperes ellen hozott határozatokat, ahol az említett egyezmény 4. cikkében szabályozott esetekben a határozat kizárólag az említett egyezmény 3. cikkének második bekezdésében meghatározott joghatósági okon alapul.”

168 Így már magának a 44/2001 rendeletnek a vizsgálatából kitűnik, hogy – az e rendelet által a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozóan létrehozott átfogó és koherens rendszer folytán – a tervezett megállapodáshoz hasonló megállapodás, akár a bírósági joghatósággal, akár a határozatok elismerésével és végrehajtásával kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz, hátrányosan érintheti az említett szabályokat.

169 Az új Luganói Egyezmény végleges szövegének hiányában a közösségi szabályok esetleges hátrányos érintettségének vizsgálatát például a jelenlegi Luganói Egyezmény rendelkezéseinek fgyelembevételével kell elvégezni.

170 Ez utóbbi egyezmény 26. cikkének első bekezdése mondja ki az elvet, miszerint a részes államban hozott határozatokat a többi részes államban külön eljárás nélkül el kell ismerni. Ez az elv hátrányosan érinti a közösségi szabályokat, mivel kiterjeszti a bírósági határozatok külön eljárás nélküli elismerésének hatályát, így megnöveli azon esetek számát, amikor nem közösségi tagállamok bíróságainak határozatait kell elismerni, amely bíróságok joghatósága nem a 44/2001 rendelet rendelkezéseinek alkalmazásából következik.

- 171 Mint az a jelen vélemény 130. és 154. pontjából következik, nem úgy tűnik, hogy a tervezett megállapodásban a Luganói Egyezmény 54b. cikkének (1) bekezdéséhez hasonló elválasztó záradék bármiben is módosíthatná a Közösségnek az említett megállapodás megkötésére vonatkozó kizárólagos hatásköre tekintetében tett fenti megállapítást.
- 172 E tényezők összességéből az következik, hogy a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó közösségi szabályok nem választhatók el a bírósági joghatóságra vonatkozó szabályoktól, amelyekkel átfogó és koherens rendszert alkotnak, valamint hogy az új Luganói Egyezmény mind a bírósági joghatóság terén, mind a határozatok elismerése és végrehajtása terén hátrányosan érintené a közösségi szabályok egységes és koherens alkalmazását, illetve az e szabályokkal létrehozott átfogó rendszer megfelelő működését.
- 173 Az eddigi megfontolások összességéből az következik, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az új Luganói Egyezmény megkötésére.

Következésképpen a Bíróság (teljes ülés) a következő véleményt adja:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló új Luganói Egyezménynek a vélemény iránti kérelem – jelen vélemény 26. pontjában szereplő – 8–12. pontja szerinti megkötése teljes egészében az Európai Közösség kizárólagos hatáskörébe tartozik.

Aláírások